

Integraal Maatschappelijk Beheerkader Goirle

Gemeente Goirle

projectnummer 0481001.100
definitief 1.1
17 januari 2024

Understanding today.
Improving tomorrow.

Integraal Maatschappelijk Beheerkader Goirle

Gemeente Goirle

projectnummer 0481001.100

definitief 1.1
17 januari 2024

Opdrachtgever

Gemeente Goirle
Oranjeplein 1
5051 LT GOIRLE

Gecontroleerd:

T. Bulk

datum
17 januari 2024

beschrijving
definitief 1.1

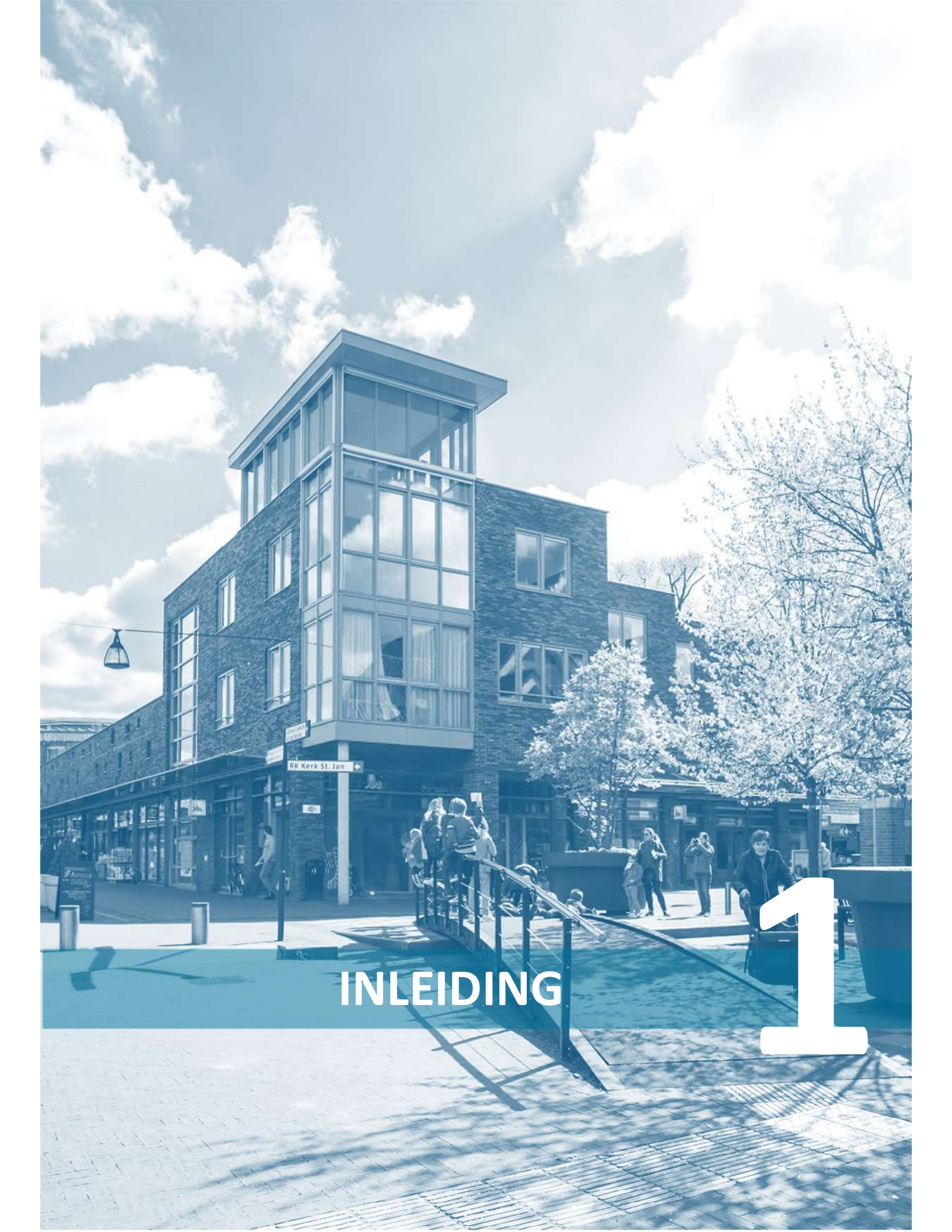
vrijgave
R. van Hoek

Inhoudsopgave

	Blz.	
1	Inleiding	1
1.1	Belang van de openbare ruimte in Goirle	1
1.2	Aanleiding en doel	1
1.3	Scope	2
1.4	Leeswijzer	2
2	Het IMBK Goirle: een koersdocument	4
2.1	Gedachtegang Integraal Maatschappelijk Beheerkader	4
2.2	Het proces: de Basis op Orde	5
2.3	Het vervolg: Verdiepingslagen en doorontwikkeling IMBK Goirle	7
3	Huidige situatie	10
3.1	Terugblik afgelopen beheerperiode	10
3.2	Aard en omvang van de beheerarealen	10
3.3	Huidige kwaliteit	11
3.4	Resultaten onderzoek openbare ruimte 2023	13
3.5	Huidige budgetten	16
3.6	Berekende budgetten	17
4	Kaders en ontwikkelingen	19
4.1	Wettelijke kaders	19
4.2	Gemeentelijke kaders	20
4.3	Trends & ontwikkelingen	21
5	Koppeling Omgevingsvisie en Beheer	25
5.1	Centrale waarden Omgevingsvisie	25
5.2	Lagen van de Omgevingsvisie	26
5.2.1	Kwaliteitslaag	27
5.2.2	Netwerklaag	29
5.2.3	Gebruikerslaag	30
5.2.4	Milieulaag	34
5.3	Beleving van de fysieke leefomgeving	35
6	Het vervolg	38
6.1	Verdiepingslagen productbladen	39
6.2	Dashboard Fysieke Leefomgeving	39
6.3	Doorvertaling naar het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving	40

Bijlage 1: Productbladen

INLEIDING

1

1 Inleiding

De gemeente Goirle heeft de wettelijke taak om te zorgen voor het beheer van de openbare ruimte. Deze openbare ruimte is zeer belangrijk als duurzame leefomgeving voor de inwoners en bezoekers van de gemeente Goirle. Jaarlijks besteedt de gemeente een aanzienlijk bedrag om deze openbare ruimte veilig, schoon en leefbaar te houden zodat het bijzonder goed toeven is in 'Gool'.

1.1 Belang van de openbare ruimte in Goirle

De gemeente Goirle is dagelijks druk aan de slag met de openbare ruimte. Door middel van goed en efficiënt beheer en onderhoud en de juiste inrichtingskeuzes zorgt de gemeente dat de openbare ruimte schoon, heel en veilig is voor al haar inwoners en bezoekers. Het is goed toeven in de gemeente Goirle. De gemeente heeft 'doenerige dorpen' en een 'prachtlandschap van de toekomst'. Dat wil zij zo houden en versterken. De gemeente werkt met inwoners en partners samen om het goede te doen en hebben daarbij oog voor de wensen van inwoners, bedrijven en organisaties. Gemeente Goirle staat bekend om haar groene karakter. De afgelopen jaren is de discussie over onze openbare ruimte veranderd. Iedereen heeft er een mening over en die meningen zijn vaak heel verschillend!

De gemeente Goirle ziet het beheer als meer dan alleen het onderhouden en in standhouden van de openbare ruimte. Beheer is ook het bijdragen aan maatschappelijke opgaven zoals klimaatopgaven, biodiversiteit en gezondheid van onze inwoners. Het beheer van de openbare ruimte draagt bij aan een goede omgevingskwaliteit door onderhoud, herinrichten, inrichten, communicatie en stimuleren en reguleren van het gebruik van de openbare ruimte. Samenwerking en integraliteit bevorderen tussen deze verschillende disciplines en domeinen is daarom essentieel. Ook is een belangrijke 'stem' weggelegd voor de verschillende stakeholders, zoals inwoners, ondernemers en organisaties. Inwoners kunnen meedenken en er vindt burgerparticipatie plaats.

1.2 Aanleiding en doel

De aanleiding voor een nieuw Integraal Maatschappelijk Beheerkader (IMBK) is tweeledig. Het bestaande Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) is verlopen én we hebben de wens om de verbinding te leggen tussen fysiek en sociaal domein bij het beheer van de openbare ruimte. Dit beheerplan streeft naar een integrale benadering van de complete openbare ruimte met als voornaamste doelen: vergroten efficiëntie, kostenbesparend werken, beperken overlast inwoners en tegengaan versnippering van beleid en beheer. Het IMBK fungeert daarbij als koersdocument voor de benodigde kaders, vervangingsinvesteringen en jaarlijkse beheerbudgetten. Het IMBK stelt de gemeente in staat de komende jaren proactief, integraal en planmatig te investeren in de openbare ruimte, met als doel kosten te besparen en overlast tot het minimum te beperken.

1.3 Scope

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte richt zich op de vrij toegankelijke ruimte, die de gemeente onderhoudt. In dit IMBK gaat het om de volgende beheerdomeinen:

- Verhardingen
- Straatmeubilair
- Civiele kunstwerken
- Openbare verlichting
- Openbaar groen
- Speelvoorzieningen
- Riolering en water

Beheer, onderhoud en vervanging

Het integraal beheerkader richt zich op het beheer, onderhoud en vervanging van de beheerobjecten in de leefomgeving:

- **Beheer:** Het plannen, budgetteren, voorbereiden en uitvoeren van activiteiten die erop gericht zijn een object blijvend zijn functie te laten vervullen;
- **Onderhoud:** Uitvoeren van preventieve dan wel correctieve maatregelen om een object in goede staat (op een vooraf bepaald kwaliteitsniveau) te houden of te brengen. Onderhoud kan worden onderscheiden in klein en groot onderhoud;
- **Vervanging (renovatie):** Maatregel om de kwaliteit van een object weer op het gestelde kwaliteitsniveau te brengen, toegepast aan het einde van de (economische) gebruiksduur, indien groot- en klein onderhoud niet meer toereikend is waardoor een nieuw object ontstaat.

Verbetering van beheerobjecten in de openbare ruimte met betrekking tot maatschappelijke opgaven als klimaatadaptatie, duurzaamheid of beleving valt buiten de scope van dit IMBK. De verbetering van beheerobjecten in de leefomgeving wordt opgepakt in een vervolgstap en wordt in hoofdstuk 6 nader beschreven.

Het IMBK geeft tevens handreikingen voor nieuw aan te leggen openbare ruimte, zodat deze na aanleg goed te beheren is. Ook dit wordt in toekomstige vervolgstappen richting het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving verder vormgegeven.

1.4 Leeswijzer

- Hoofdstuk 2: *Het IMBK Goirle: een koersdocument* beschrijft de gedachtegang en het IMBK-proces in Goirle;
- Hoofdstuk 3: *Huidige situatie* beschrijft de huidige situatie en kwaliteit van de beheerobjecten. Daarnaast worden de aard en omvang van de beheerobjecten kort en bondig weergegeven;
- Hoofdstuk 4: *Kaders en ontwikkelingen* beschrijft de wettelijke en gemeentelijke kaders. Daarnaast worden de trends en ontwikkelingen weergegeven in dit hoofdstuk;
- Hoofdstuk 5: *Koppeling Omgevingsvisie en Beheer* beschrijft de vier lagen uit de Omgevingsvisie en legt de koppeling met het beheer van de leefomgeving in Goirle;
- Hoofdstuk 6: *Het vervolg* beschrijft het vervolgproces en de te nemen acties.

IMBK GOIRLE: EEN KOERSDOCUMENT

2

2 Het IMBK Goirle: een koersdocument

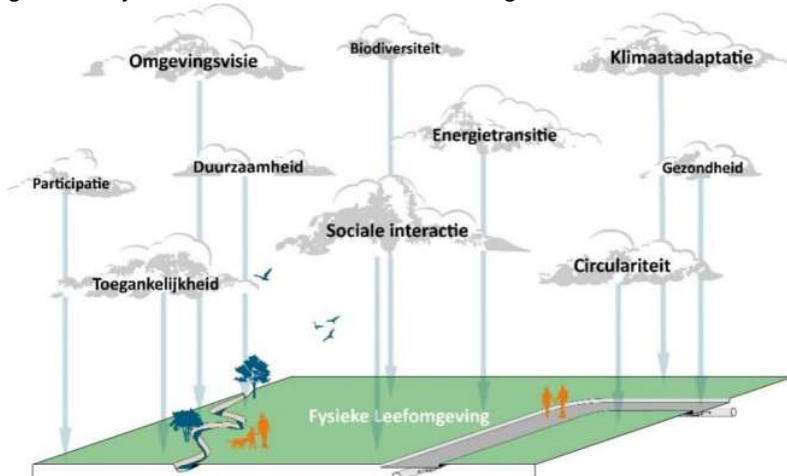
In november 2022 is de gemeente Goirle samen met Antea Group gestart met het proces om te komen tot het IMBK 2023. Deze fungeert als koersdocument voor de aanwezige kaders, koppeling met maatschappelijke opgaven, vervangingsinvesteringen en jaarlijkse beheerbudgetten. Het stelt de gemeente in staat de komende jaren proactief, integraal en planmatig te investeren in de openbare ruimte. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe dit proces eruit ziet.

2.1 Gedachtegang Integraal Maatschappelijk Beheerkader

Voorliggend Integraal Maatschappelijk Beheerkader is tot stand gekomen dankzij het doorlopen van verschillende stappen en acties. Het IMBK is in die zin ook meer een koersdocument dan een los en opzichzelfstaand document. Zonder een doorlopend proces, geen IMBK.

Startpunt van het proces

De manier waarop beheer wordt uitgevoerd in Goirle is momenteel vastgelegd in een aantal, voornamelijk sectorale beleidsdocumenten en beheer- en uitvoeringsplannen. De focus van deze sectorale plannen ligt voornamelijk op het voldoen aan de (wettelijke) verplichtingen en de normen en richtlijnen van het beheer van de desbetreffende producten. Bestaande plannen geven inzicht in het technisch beheer en onderhoud om te voldoen aan de wettelijke kaders, gemeentelijke beleidskaders en beschikbare budgetten.

Figuur 1 Koppeling maatschappelijke opgaven met de fysieke leefomgeving (de veranderende rol van de beheerder).

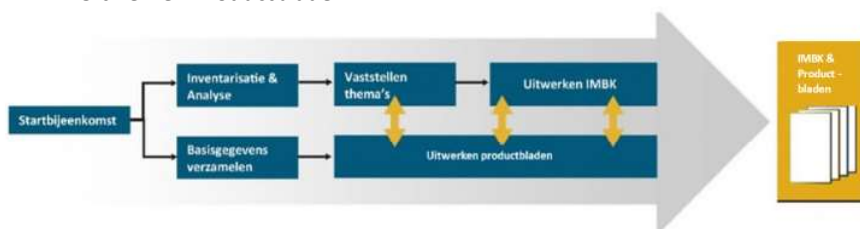
In het Integraal Maatschappelijk Beheerkader wordt de koppeling tussen de maatschappelijke opgaven en het beheer van onze fysieke leefomgeving gelegd. Deze maatschappelijke opgaven zijn opgaven zoals duurzaamheid, de energietransitie, klimaatadaptatie en gezondheid (figuur 1). Opgaven waar elk product op een bepaalde manier mee te maken heeft en aan kan bijdragen. De beheerder moet steeds vaker antwoord geven op deze maatschappelijke opgaven en heeft de belangrijke taak om de koppeling tussen het product en opgaven te zoeken.

2.2 Het proces: de Basis op Orde

In dit plan is voor de producten verhardingen, straatmeubilair, civiele kunstwerken, openbare verlichting, openbaar groen, spelen en riolering en water de *basis op orde* gebracht. Door middel van een themasessie, walkshop en bestaande bouwstenen zoals bijvoorbeeld de sectorale beheer- en beleidsplannen en de gemeentelijke Omgevingsvisie van Goirle, zijn de beheer- en beleidskaders vastgelegd. Daarnaast is de koppeling gemaakt tussen de producten en de maatschappelijke opgaven vanuit de Omgevingsvisie.

Dit proces is samen te vatten in de volgende activiteiten:

- **Analyseren Omgevingsvisie Goirle**
- **Vaststellen thema's IMBK**
- **Integrale themasessie**
- **Walkshop beleving**
- **Inwonerpanel**
- **Uitwerken Productbladen**

Figuur 2 Proces IMBK Goirle

Analyseren Omgevingsvisie Goirle en koppeling met het IMBK

De gemeenteraad van Goirle heeft in december 2021 de Omgevingsvisie Goirle vastgesteld. De omgevingsvisie geeft enerzijds aan welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en anderzijds welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. Aan de hand van deze lagen wordt in dit IMBK de koppeling gelegd met de maatschappelijke opgaven en uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Goirle. Met een analyse van de in de Omgevingsvisie genoemde lagen is er een tal ruimtelijke opgaven, belangrijke onderwerpen en opgaven geformuleerd die gebruikt zijn in de integrale themasessie en de walkshop.

De vier lagen uit de Omgevingsvisie zijn:

1. Kwaliteitslaag
2. Netwerklaag
3. Gebruikerslaag
4. Milieulaag

Daarnaast wordt in de Omgevingsvisie ook de koppeling gemaakt met een aantal Sustainable Development Goals, ofwel duurzame ontwikkelingsdoelen. De Sustainable Development Goals (SDG's) zijn 17 doelen om de wereld een betere plek te maken en dienen als kompas voor mondiale uitdagingen. In de Omgevingsvisie wordt de koppeling gelegd met onder andere **Leven op het Land** (SDG 15) en **Goede gezondheid en welzijn** (SDG 3).

Figuur 3 Sustainable Development Goals (SDG's)

Integrale themasessie

Op basis van de Omgevingsvisie zijn tijdens een integrale themasessie met de projectgroep van Goirle (beheer)uitgangspunten naar voren gekomen. Deze uitgangspunten laten zien waarmee we met het beheer van de bestaande producten een bijdrage kunnen leveren aan de bovengenoemde Omgevingsvisie lagen die als thema's zijn gebruikt in de sessies. Hiermee wordt integraal met beheerders en beleidsmedewerkers van de verschillende producten de koppeling gelegd tussen het beheer en de ambities die in de Omgevingsvisie vermeld staan. De uitwerking van deze themasessie is verder beschreven in hoofdstuk 5 van dit IMBK.

Workshop beleving

Het beheer en onderhoud voeren we uit voor de gebruiker van de openbare ruimte, zoals de inwoners en bezoekers van Goirle. De workshop had als doel om de projectgroep vanuit de gemeente mee te nemen in de keuzes die worden gemaakt in het beheer en welke effecten het beheer heeft op bijvoorbeeld beleving en welke wensen inwoners hebben.

Tijdens de workshop is er met de projectgroep een route afgelegd door het centrum van Goirle en deels langs de nieuwbouwwijk aan de Kerkstraat. Tijdens deze route is er onderling gesproken over een aantal onderwerpen vanuit de Omgevingsvisie en het IMBK en hoe deze ambities en opgaven zich kunnen vertalen naar de fysieke leefomgeving. Zo is er besproken welke keuzes er zijn gemaakt bij (nieuwe) inrichtingen, welke impact beheer en onderhoud heeft op de openbare ruimte en welke burgerparticipatieprojecten er bijvoorbeeld plaatsvinden in Goirle.

De uitwerking van deze workshop is beschreven in hoofdstuk 5 "Koppeling Omgevingsvisie en Beheer".

Inwonerpanel

Er is een vragenlijst naar het inwonerpanel van Goirle verstuurd met vragen met betrekking tot het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Goirle. De resultaten hiervan worden uitgewerkt en meegenomen in dit IMBK.

Uitwerken productbladen

In de productbladen is in een gedetailleerde weergave per product inzichtelijk gemaakt wat de arealen, kwaliteit van het areaal, de (financiële)kaders en (beheer)strategieën van de betreffende producten zijn.

Voor de producten openbaar groen, speelvoorzieningen en straatmeubilair is er op basis van de actuele arealen een beheerkostenberekening uitgevoerd conform kwaliteitsniveau B, de kwaliteitsambitie van de gemeente Goirle.

De producten verharding en riolering beschikken al over actuele beheerkostenberekeningen uit recent opgestelde sectorale beheerplannen (2022). Voor deze producten zijn de bekende kaders samengevat in de desbetreffende productbladen. Hiermee is de huidige manier van het uitvoeren van het beheer en onderhoud in Goirle vastgelegd en dus de eerste stap in het proces gezet: de **Basis op Orde**.

Notitie Kwaliteitsimpuls achterstallig onderhoud van de openbare ruimte Goirle

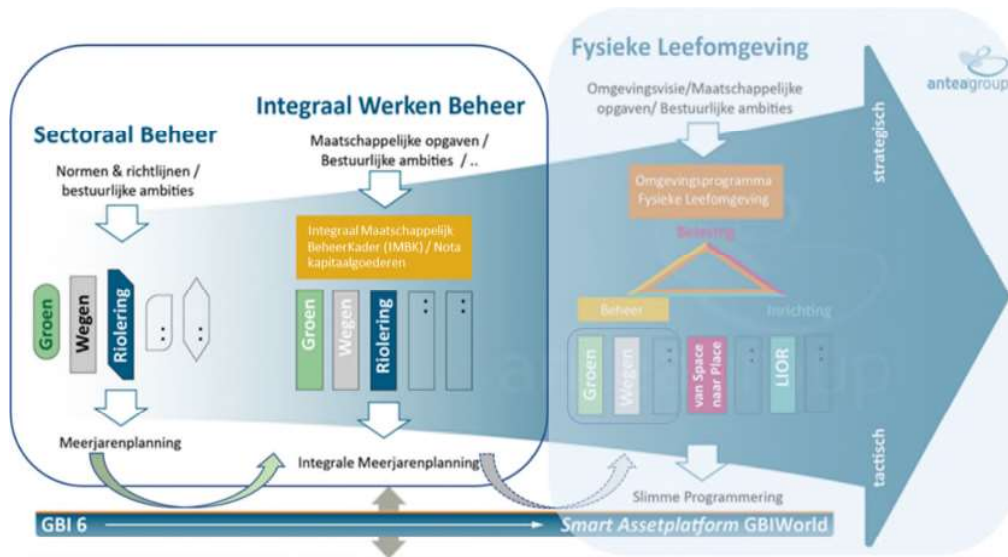
Parellel aan dit IMBK proces is er de notitie Kwaliteitsimpuls opgesteld. In deze notitie is de kwaliteit van de openbare ruimte in Goirle samengevat weergegeven. Dit inzicht wordt gebruikt om een eerste aanzet te geven voor potentiële kwaliteitsimpuls in de openbare ruimte.

De kwaliteitsimpuls is nodig om eventueel geconstateerde achterstallig onderhoud in de openbare ruimte op te lossen en hiermee de basis op orde te krijgen. Met deze basis op orde kan een consistent, gedegen en regulier planmatig onderhoudsprogramma worden uitgevoerd waarmee de totale openbare ruimte effectief en efficiënt op gemeentelijk ambitieniveau kan worden onderhouden. Hiermee blijft de openbare ruimte voor de inwoners en bezoekers van Goirle schoon, heel en veilig en is de kans op kapitaalvernietiging beperkt.

2.3 Het vervolg: Verdiepingslagen en doorontwikkeling IMBK Goirle

Door de basis op orde te brengen worden vervolgcacties inzichtelijk. Denk hierbij aan knelpunten in het beheer en onderhoud, actualisatieslagen in beheersystemen of het uitzetten van nieuwe (raam)contracten. Deze actiepunten zijn in de desbetreffende productbladen verder beschreven en worden opgepakt in de volgende stap van het proces: de *Verdiepingslagen*. Met deze Verdiepingslagen wordt de Basis op Orde verder uitgewerkt.

Het proces wat samen met Goirle is ingezet kenmerkt zich als een levend proces. Aan de hand van onderstaand groeipad wordt het voorliggende IMBK de komende jaren verder uitgewerkt en doorontwikkeld.

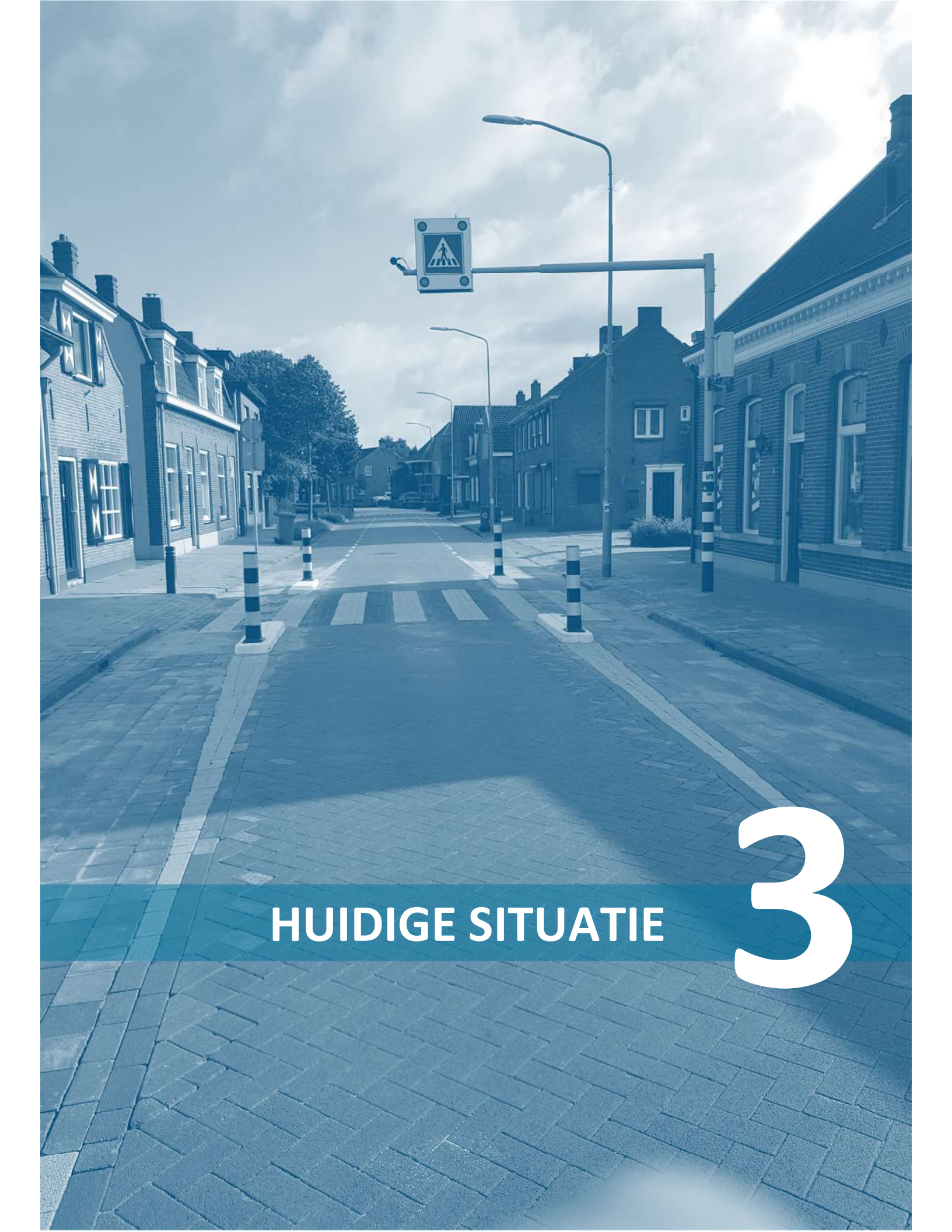
Figuur 4 Groeipad naar het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving.

Het voorliggend IMBK dient als bouwsteen en onderdeel voor het uiteindelijke Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving. In het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving komen het beheer, de inrichting en de beleving van de openbare ruimte samen.

De vorm van dit uiteindelijke Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving staat niet vast. Het proces om te komen tot dit Omgevingsprogramma wordt daarom samen met de gemeente op een later moment verder bepaald.

Daarnaast heeft de gemeente Goirle heeft de wens om een Dashboard Fysieke Leefomgeving op te zetten en verder te gaan met de actualisatie en doorontwikkeling van voorliggend IMBK.

Hoe dit vervolproces eruit gaat zien wordt beschreven in hoofdstuk 6 "Het vervolg".

HUIDIGE SITUATIE

3

3 Huidige situatie

Om uitspraken te kunnen doen over het beheer van de openbare ruimte is het allereerst van belang om inzicht te hebben in de huidige situatie. Wat hebben we? Welke kwaliteit heeft het areaal op dit moment en wat zijn de beschikbare budgetten? Deze vragen worden in dit hoofdstuk beantwoord.

3.1 Terugblik afgelopen beheerperiode

De gemeente constateert dat ze met het reguliere onderhoud en de vervangingen niet overal op hun huidige ambitieniveau zit en dat er in deze raadsperiode behoefte is aan discussie over de kwaliteitsniveaus van de Goirlese openbare ruimte. Er zijn bijvoorbeeld achterstanden op het gebied van elementverhardingen, bomen beheer, herplanting, het kappen van (risico)bomen, het inboeten van plantsoenen en het terugplaatsen van inrichtingselementen binnen de openbare ruimte zoals banken, prullenbakken, straat- en parkmeubilair etc.

3.2 Aard en omvang van de beheerarealen

Het beheer van de openbare ruimte is een kerntaak van de gemeente Goirle. De gemeente is verantwoordelijk voor de openbare ruimte binnen de gemeentegrenzen. De arealen in onderstaand overzicht zijn op basis van de vulling en inrichting van het beheersysteem van Goirle. Binnen de gemeentegrenzen liggen globaal de volgende producten en objecten:

Product	Object	Aantal	Eenheid
Verhardingen	Betonstraatsteen	460.812	m ²
	Klinkers	253.420	m ²
	Tegels	333.164	m ²
	Deklaag	309.362	m ²
	Slijtlaag	90.484	m ²
	On- en halfverhard	188.178	m ²
	Overige verhardingen	99.676	m ²
Straatmeubilair	Bankjes	243	Stuks
	Afvalbakken	257	Stuks
	Hondenpoepbakken	116	Stuks
	Overig straatmeubilair	4	Stuks
Civiele kunstwerken	Bruggen	27	Stuks
	Duikers	2	Stuks
	Tunnels	1	Stuks
	Bewegingsobjecten	40	Stuks
	Damwand	250	m ²

Product	Object	Aantal	Eenheid
Openbare verlichting	Lichtmasten	5.977	Stuks
	Armaturen	6.193	Stuks
	Lampen	6.197	Stuks
Openbaar groen	Bomen	19.259	Stuks
	Bos en bosplantsoen	158.020	m ²
	Landschappelijke beplanting	263.935	m ²
	Cultuurlijke beplanting	127.225	m ²
	Grassen	1.042.358	m ²
	(Stinse) gazon	291.274	m ²
	Speel- en sportvelden	144.602	m ²
	(Blok) hagen	21.093	m ²
	Oevers	213.152	m ²
	(Bergings) vijvers	244.774	m ²
Speelvoorzieningen	Sloten	140.305	m ²
	Overig openbaar groen	66.530	m ²
	Speeltoestel combinatie	33	Stuks
	Wiptoestel	53	Stuks
	Draaitoestel	15	Stuks
	Duikelrek	15	Stuks
	Doel	34	Stuks
	Overige toestellen	116	Stuks
Veiligheidsondergronden	5.700	m ²	
Riolering en Water	Vrijvervalriolering	148	km
	Persleidingen	36	km
	Drukriolering	95	Stuks
	Hoofdgemalen	13	Stuks
	Randvoorzieningen	5	Stuks
	Kolken	10.055	Stuks

Tabel 1: Omvang beheerarealen (bron: gemeentelijk beheersysteem en actuele beheerplannen).

Bovenstaand overzicht geeft een globaal beeld van het te beheren areaal. In *Bijlage 1*: is per product een gedetailleerder beeld opgenomen van het te beheren areaal.

3.3 Huidige kwaliteit

Een belangrijk onderdeel van het beheerproces (*Plan, Do, Check, Act*) is het monitoren van de kwaliteit van de leefomgeving. De monitoring van de kwaliteit van de openbare ruimte wordt op verschillende manieren uitgevoerd. Zowel de technische- als de beeldkwaliteit wordt hierbij gemonitord. De technische kwaliteit van beheerobjecten wordt geïnspecteerd middels inspecties, zoals bijvoorbeeld riool- en weginspecties. Daarnaast wordt ook de beeldkwaliteit van de leefomgeving gemonitord. Dit betreft de verzorging van de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld de aanwezigheid van zwerfafval en onkruid. De monitoring van de beeldkwaliteit gebeurt op basis van de CROW beeldkwaliteitsmethodiek.

Het inspecteren van de leefomgeving op zowel de technische- als beeldkwaliteit geeft de beheerder inzicht in de huidige kwaliteit en de mogelijkheid om het beheer indien nodig bij te sturen.

In de Omgevingsvisie van Goirle is beschreven dat de visie is om onderhoudskwaliteit B vast te houden voor woonwijken en bedrijventerreinen en onderhoudskwaliteit A (hoog) voor het centrum, afhankelijk van de beschikbare middelen. Voor nu is er in voorliggend IMBK vastgehouden aan de beheerstrategie waarbij de gehele openbare ruimte wordt onderhouden op B kwaliteit. In de bijgevoegde productsheets is per product een actiepoint opgenomen om in het vervolgproces de (financiële)consequenties van de kwaliteitsdifferentiatie zoals deze is beschreven in de Omgevingsvisie per product verder inzichtelijk te maken.

In deze paragraaf wordt de huidige kwaliteit van de volgende producten beschreven: verhardingen, straatmeubilair, civiele kunstwerken, openbare verlichting, openbaar groen, speelvoorzieningen en riolering. Hierbij zijn ook de Fixi-meldingen meegenomen. Fixi-meldingen zijn geen kwaliteitsmeetlatten en zeggen niets over de technische kwaliteit of levensduur, maar geven een goed beeld van de beleving van de inwoners. In *Bijlage 1: Productbladen* is een gedetailleerder beeld van de kwaliteit per specifiek product opgenomen.

Verhardingen

De geïnspecteerde verharding in de gemeente Goirle heeft gemiddeld een goede kwaliteit, namelijk een B-kwaliteit of hoger. Alle betonnen verharding ligt op een basiskwaliteit B of hoger en slechts 2% van het asfalt ligt onder B-niveau. De lagere kwaliteiten C en vooral D zijn voornamelijk terug te vinden in elementenverharding. De geconstateerde schadebeelden zijn over het algemeen ernstig en worden vertaald naar een D beeldkwaliteit. Met 15% C- en D-kwaliteit valt de opgave precies binnen de voorgestelde planningsruimte van 15%.

De kwaliteit van de verharding in Goirle is, in vergelijking met andere gemeenten, gemiddeld relatief goed te noemen. In 2022 zijn er 627 meldingen binnengekomen over verhardingen in Goirle. Meer dan de helft hiervan, 349 stuks, betreft meldingen over de elementverharding.

Straatmeubilair

Er zijn geen recente inspectiegegevens van de technische staat van het straatmeubilair in Goirle beschikbaar. Wel is er inzicht in het aantal Fixi-meldingen. In 2022 zijn er via Fixi 434 meldingen binnengekomen over het straatmeubilair in Goirle. Het grootste aantal meldingen betreft afvalbakken (76 stuks), paaltjes (77 stuks) en verkeersborden (75 stuks).

Civiele kunstwerken

In 2020 is een deel van de kunstwerken in Goirle geïnspecteerd. Geconcludeerd kan worden dat de geïnspecteerde kunstwerken zich over het algemeen in een redelijke tot goede staat van onderhoud bevinden. Een veel voorkomende schade is corrosie aan het leuningwerk. Verder zijn er vier objecten waar herstel aan het metselwerk moet plaatsvinden. Eén brug is gerepareerd, één brug gaat mee in het bestemmingsplan van de Proeftuin. In 2023 zijn alle civiele kunstwerken geïnventariseerd. De inspectie van deze inventarisatie moet nog uitgevoerd worden.

Openbare verlichting

De doelstelling om achterstallig onderhoud weg te werken is grotendeels gerealiseerd. Circa 60%

van de openbare verlichting (OVL) voldoet aan de NPR (Nederlandse Praktijkrichtlijn). Wel blijkt dat ca. 4% van de masten de afschrijvingstermijn hebben overschreden. Voor armaturen geldt dat ca. 10% de afschrijvingstermijn heeft overschreden. Via Fixi zijn er in 2022 333 meldingen binnengekomen met betrekking tot het OVL in Goirle. Met 203 meldingen betreft het grootste deel van deze meldingen kapotte lampen.

Openbaar groen

Groenbeheer wordt door verschillende inwoners zeer wisselend ervaren en leidt soms tot klachten. Het openbaar groen heeft daarnaast te lijden onder de klimaatveranderingen. Er is uitval en de gezondheid van met name bomen gaat achteruit. Het onderhoud van landschappelijke beplantingen en bosgebieden heeft een achterstand opgelopen. In 2022 zijn er via Fixi 882 meldingen binnengekomen over het groen in Goirle. Met 25% van de meldingen gaat het grootste deel van de meldingen over het snoeien van het groen. Meldingen over stormschade en afgevallen/losse takken is goed voor 16% van alle meldingen.

Speelvoorzieningen

Er zijn geen monitoringsgegevens van de beeldkwaliteit van de speelvoorzieningen in Goirle. Wel worden de toestellen meerdere keren per jaar geïnspecteerd op veiligheid. Het aantal klachten of meldingen over speelplaatsen is in 2022 beperkt tot zo'n 30 stuks. Het gaat dan vooral om meldingen over vandalisme of gebreken aan toestellen. De speelvoorzieningen in Goirle worden over het algemeen goed gewaardeerd. In de burgerpeiling (december 2021) blijkt dat 72% van de ondervraagden (zeer) tevreden is over de speelvoorzieningen, en 16% niet tevreden/ niet ontevreden is. Gemeente Goirle scoort hiermee hoger dan andere gemeenten.

Riolering en water

In de periode 2015-2019 verkeerde het vrijvervalriool in een goede toestand. Er is geen riolering in de gemeente Goirle dat 60 jaar of ouder is. Daarnaast gaan in de komende planperiode de wijken met de oudste vrijvervalriolering op de schop. Resultaten uit de klimaatstresstest laten zien dat een aantal locaties in de gemeente gevoelig zijn voor wateroverlast. Verbetermaatregelen om de wateroverlast te verminderen worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma van het GRP.

In 2022 zijn er 270 meldingen met Fixi binnengekomen betreffende de riolering in Goirle. Het grootste deel van de meldingen betreft verstopping van kolken, put- of kolkankementen en meldingen met betrekking tot huisaansluitingen. Deze 3 categorieën zijn samen goed voor 66% van het totaal aantal meldingen met betrekking tot riolering in Goirle.

3.4 Resultaten onderzoek openbare ruimte 2023

Om de juiste keuzes te maken met het beheer en onderhoud van de openbare ruimte heeft de gemeente inwoners gevraagd naar hun mening over deze openbare ruimte. De vragen gaan over de tevredenheid over de openbare ruimte en wat inwoners belangrijk vinden in de openbare ruimte. Ook is gevraagd waar nog verbetering mogelijk is als het gaat over de openbare ruimte. In totaal hebben 454 inwoners meegewerkt aan het onderzoek. In deze paragraaf worden de resultaten van dit onderzoek kort beschreven.

Mening over de openbare ruimte

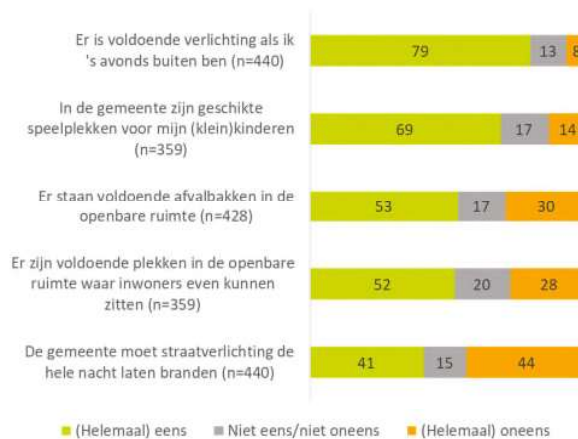
Als gevraagd wordt welke thema's voor de respondenten het meest belangrijk zijn voor de openbare ruimte in de buurt waar zij wonen geeft bijna de helft van de respondenten aan de aanwezigheid van gras en bomen het meest belangrijk (48%) te vinden. Ruim een derde vindt veilige verkeerssituaties belangrijk (36%) en 32% vindt goed onderhouden straten en wegen het meest belangrijk.

Figuur 5 Belangrijkste thema's voor de openbare ruimte in de buurt

Als gekeken wordt naar de openbare ruimte in de hele gemeente Goirle geeft vier op de vijf respondenten (79%) aan dat er voldoende verlichting aanwezig is als zij 's avonds buiten ben (n=440). Ruim twee derde van de respondenten (69%) is het (helemaal) eens met de stelling dat er in de gemeente geschikte speelplekken voor hun (klein)kinderen zijn. Ruim de helft vindt dat er voldoende afvalbakken in de openbare ruimte zijn (53%) en dat er voldoende zitplekken aanwezig zijn (52%).

Tot slot is 44% het (helemaal) oneens met de stelling dat de gemeente straatverlichting de hele nacht laten branden.

Figuur 6 Stellingen over de openbare ruimte in de hele gemeente

Mening over het onderhoud van de openbare ruimte

Naast de mening over de openbare ruimte is aan respondenten gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over het onderhoud van de openbare ruimte. De meeste inwoners (85%) vinden het goed dat de gemeente door bijvoorbeeld andere manieren van onderhoud aandacht heeft voor meer

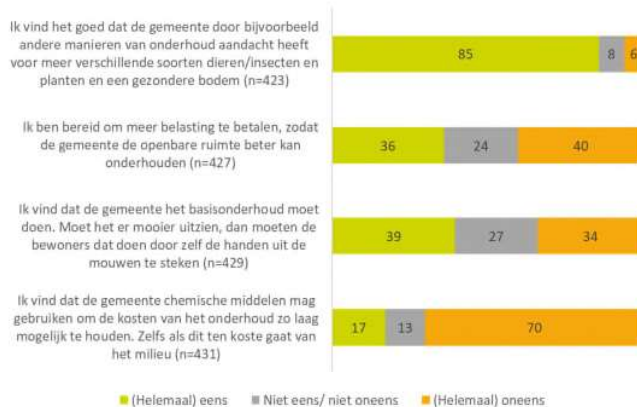
verschillende soorten dieren/insecten en planten en een gezondere bodem. De meerderheid van de inwoners (70%) is tegen het gebruik van chemische middelen bij het onderhoud van de openbare ruimte.

De respondenten zijn het meest (zeer) tevreden over het onderhoud van:

- straatverlichting (75%)
- bruggen (65%)
- straten en wegen (64%)
- fietspaden (63%)
- wandelpaden (62%)
- centrumgebieden (62%)
- bomen (62%)

De grootste ontevredenheid voor wat betreft onderhoud bestaat over stoepen (29% (zeer) ontevreden) en over planten (26% (zeer) ontevreden).

Over de stelling dat inwoners bereid zijn om meer belasting te betalen zodat de gemeente de openbare ruimte beter kan onderhouden, zijn de meningen sterk verdeeld. Hetzelfde geldt over de stelling dat de gemeente het basisonderhoud moet doen en als het er mooier uit moet zien, dat bewoners dat moeten doen door zelf de handen uit de mouwen te steken.

Figuur 7 Stellingen over het onderhoud van de openbare ruimte

Aandacht van de gemeente in de openbare ruimte

Inwoners geven verschillende verbeterpunten in de openbare ruimte aan. Door de meeste mensen genoemde verbeterpunten:

- Meer ruimte voor bomen, struiken, gras en bloemen (41%)
- Veiligere oversteekplaatsen (35%)
- Minder zwerfafval op straat (33%)
- Geen uitstekende boomwortels (30%)
- Minder hondenpoep (30%)
- Beter onderhoud van bomen, struiken, gras en bloemen (29%)

3.5 Huidige budgetten

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de huidige beschikbare budgetten voor onderhoud en vervangen per product. Riolering heeft een eigen kostendeckingsstelsel en werkt met een ontzorgingscontract, waarbij het totaalbeheer aan de riolering wordt uitbesteed aan een derde partij. In *Bijlage 1: Productbladen* is een gedetailleerder beeld van de huidige budgetten per specifiek product opgenomen.

Onderhoud

In onderstaande tabel zijn de beschikbare onderhoudsbudgetten van de verschillende producten weergegeven. Het onderhoud betreft verzorgend, klein en groot onderhoud.

Product	Huidig budget
Verhardingen*	€ 1.062.500
Straatmeubilair	€ 85.000
Civiele kunstwerken	€ 55.330
Openbare verlichting	€ 385.400
Openbaar groen **	€ 1.481.800
Speelvoorzieningen ***	€ 30.000
Riolering en water	€ 646.600
Totaal	€ 3.746.630

Tabel 2: Beschikbare onderhoudsbudgetten Goirle

* Inclusief gladheidsbestrijding en borstelen van de verharding

** Exclusief sportvelden onderhoud

*** Exclusief veiligheidsondergronden

Onderhoud
€ 364
per huishouden per jaar

Beschikbaar onderhoudsbudget per huishouden

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het beschikbare onderhoudsbudget jaarlijks zo'n **€ 3.750.000** is om de openbare ruimte (inclusief riolering en water) te onderhouden.

Uitgaande van een totaal van circa 10.300 huishoudens (CBS, 2022) in gemeente Goirle komt het beschikbare onderhoudsbudget neer op circa **€ 364** per huishouden per jaar.

Vervangingen

In onderstaande tabel zijn de beschikbare jaarlijkse vervangingsinvesteringen weergegeven.

Product	Huidig budget
Verhardingen	€ 1.273.000
Straatmeubilair	-
Civiele kunstwerken	-
Openbare verlichting	€ 147.000
Openbaar groen *	€ -
Speelvoorzieningen **	
Riolering en water	€ 1.400.000
Totaal	€ 2.820.000

Tabel 3: Beschikbare vervangingsbudgetten Goirle

* Vervangingsinvesteringen worden betaald vanuit het onderhoudsbudget

** Exclusief veiligheidsondergronden

3.6 Berekende budgetten

Op basis van beschikbare areaalgegevens (zowel kwalitatief als kwantitatief) zijn er berekeningen uitgevoerd voor de theoretische beheer en onderhoudskosten en de cyclische vervangingskosten. Deze berekende budgetten zijn in de desbetreffende productbladen weergegeven. Het uitgangspunt voor deze eerste berekening is een onderhoudsniveau die conform is aan de CROW beeldkwaliteit B (basis). Hiermee ontstaat er inzicht in de benodigde kosten die minimaal nodig zijn om aan het basisniveau te voldoen. Met dit inzicht op basisniveau kan er vervolgens berekend worden wat de (financiële) consequenties zijn als er een kwaliteitsdifferentiatie in beheerniveaus wordt toegepast conform de gemeentelijke ambitie zoals beschreven in de Omgevingsvisie (centrum A-niveau, overige structurelementen B-niveau). Deze differentiatie en bijbehorende doorrekening wordt na de 'Basis op orde' verwerkt bij de verdere implementatie van het groeipad (zie ook hoofdstuk 6).

Deze berekeningen zijn uitgevoerd op basis van huidige aangeleverde inzichten. Hierbij is geconcludeerd dat voor een aantal producten eerst een actualisatie van de data in het beheersysteem dient plaats te vinden om vervolgens op basis van deze geactualiseerde inzichten een nieuwe theoretische berekening te maken. Hiermee ontstaat er vervolgens een actueel onderbouwd inzicht voor de theoretische benodigde beheerkosten per product.

Om deze stap verder vorm te geven zijn er in de desbetreffende productbladen actiepunten opgenomen. Deze actiepunten worden in het beschreven groeiproces verder uitgewerkt en vastgelegd.

KADERS & ONTWIKKELINGEN

4

4 Kaders en ontwikkelingen

Er bestaat geen overkoepelend wettelijk kader waarin voor gemeenten alle rechten en plichten met betrekking tot het beheer van de leefomgeving is vastgelegd. Beheerders hebben veel lokale keuzevrijheid maar zijn hierbij wel gebonden aan een aantal wettelijke en gemeentelijke kaders. Deze kaders worden in dit hoofdstuk verder beschreven.

4.1 Wettelijke kaders

Kapitaalgoederen in de Gemeentewet

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de verplichting opgenomen om in de begroting en jaarrekening een paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen op te nemen.

Zorgplicht

Vanuit het Nieuw Burgerlijk Wetboek heeft de gemeente Goirle een zorgplicht voor het handhaven en bevorderen van veiligheid in de openbare ruimte, aantoonbaar gemaakt door inspecties en onderhoud.

Omgevingswet voor integrale ambities

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet verandert het juridische kader voor de openbare ruimte. Ambities worden steeds meer integraal opgepakt, meer verplichtend en minder vrijblijvend. Met méér ruimte voor lokale initiatieven en nadruk op (vroegtijdige) participatie.

Wettelijke kaders per beheerobject

Onderstaand wordt een samenvatting gegeven van de belangrijkste wet- en regelgeving voor enkele afzonderlijke beheerobjecten die van toepassing zijn.

- De verantwoordelijkheden van de gemeente als wegbeheerder zijn vastgelegd in de **Wegenwet** en de **Wegenverkeerswet**. In de Wegenwet is de onderhoudsplicht voor de wegen geregeld en die eist van de beheerder goed 'rentmeesterschap' en de verplichting haar wegen en civieltechnische kunstwerken 'in goede staat' te houden, voor de veiligheid van de weggebruiker en voor het borgen van de functionaliteit.
- Aanleg en beheer van riolering is een gemeentelijke taak op basis van de **Wet milieubeheer** en de **Waterwet**. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De wet legt de gemeentelijke zorgplicht voor hemel- en grondwater vast. De **Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)** heeft tot doel dat het water in een 'goede toestand verkeert'. Verder zijn in het **Nationaal bestuursakkoord Water** afspraken gemaakt over het op orde brengen van watersystemen. In het **Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie** is de verplichting vastgelegd om in 2050 onder andere te voldoen aan een water robuuste en klimaatbestendige inrichting.
- De **zorgplicht** voor het openbaar groen heeft onder andere betrekking op de verplichting tot het beoordelen van schade door bomen. Voor ruimtelijke ingrepen in het openbaar gebied, zoals bestendig beheer en ruimtelijke ontwikkelingen, geldt de **Wet natuurbescherming**. Deze wet regelt onder andere de bescherming van Nederlandse

natuurgebieden en planten- en diersoorten. Door zorgvuldig met het groen om te gaan wordt voorkomen dat met het beheer wetten worden overtreden. De zorgplicht is ook van toepassing voor de bestrijding van invasieve exoten die moeten worden bestreden en beheerst. Onkruidbestrijding mag, behalve enkele uitzonderingen, niet meer met chemische middelen.

- De veiligheid van Speeltoestellen is geregeld in het **Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS)** en de wettelijke normen EN/NEN 1176 & 1177.

4.2 Gemeentelijke kaders

Omgevingsvisie Goirle

De Omgevingsvisie van Goirle toont welke waarden in Goirle we willen behouden en welke ambities we als gemeente hebben. Het bevat ook thema's waarmee we in de nabije toekomst rekening moeten houden. De Omgevingsvisie is opgesteld samen met inwoners, ondernemers, de gemeente en overige stakeholders en geeft richting aan de complexe vraagstukken die op ons afkomen.

Brabantse Omgevingsvisie

De Brabantse Omgevingsvisie is een samenhangende visie op de fysieke leefomgeving in Noord-Brabant. Deze Omgevingsvisie bevat de belangrijkste ambities voor de fysieke leefomgeving voor de komende jaren. De Omgevingsvisie geeft ook aan op welke nieuwe manieren de provincie met betrokkenen wil samenwerken aan omgevingsvraagstukken en welke waarden daarbij centraal staan.

Regionale Omgevingsagenda Hart van Brabant

De Regionale Omgevingsagenda (ROA) is een samenwerkingsprogramma van de regio Hart van Brabant voor vraagstukken in de fysieke leefomgeving. Hierin wordt bepaald met welke acties de ambities uit de omgevingsvisie tot uitvoering gebracht gaan worden. Hierdoor wordt integraliteit bevorderd en wordt er effectiever en doelgerichter gewerkt.

Regionale Energie- en Klimaatstrategie

In de Regionale Energie- en Klimaatstrategie (REKS) beschrijft elke energieregio zijn eigen keuzes, in Goirle betreft dit de regio Hart van Brabant. In de REKS wordt in kaart gebracht hoe en waar energie kan worden bespaard en duurzaam opgewekt kan worden. Ook staat erin welke mogelijkheden er zijn voor het duurzaam verwarmen van gebouwen en hoe de gemeente en haar inwoners de omgeving kunnen aanpassen aan het veranderende klimaat.

(Omgevings)programma's

De gemeente Goirle beschikt al over een aantal (Omgevings)programma's waarin de visies en plannen van verschillende producten in Goirle zijn beschreven. Het Programma Groen is een uitwerking van de Omgevingsvisie, waarin de ambities voor groen zijn vastgelegd. In het programma wordt concreet aangegeven wat er moet gebeuren om deze ambities te realiseren, en wordt gebruikt als richtlijn voor het onderhoud van het openbaar groen. Het Programma Groen heeft veel raakvlakken met het Programma Water en Riolering. In het Programma Water en Riolering wordt invulling gegeven aan de gemeentelijke watertaken en de koers wordt uitgezet om ambities te realiseren. Ten slotte is er ook nog het Programma Mobiliteit. In de Omgevingsvisie zijn ook ambities voor mobiliteit vastgelegd. Het Programma Mobiliteit geeft

invulling aan deze ambities en wordt gebruikt als toetsingskader en richtlijn voor de inrichting van (een deel van) de openbare ruimte.

Goirle Glanst

Goirle Glanst is de visie van Goirle voor het sociaal domein. De visie sluit aan op de Omgevingsvisie. Voor het sociaal domein worden waarden uit de Omgevingsvisie vertaald naar een gemeente waar jeugd gezond en veilig opgroeit en volwassenen fysiek en mentaal gezond ouder worden in een gezonde en veilige leefomgeving met toegankelijke voorzieningen in een toegankelijke openbare ruimte.

4.3 Trends & ontwikkelingen

Deze paragraaf schetst een beeld van een aantal belangrijke trends en ontwikkelingen voor de fysieke leefomgeving in Nederland, en hiermee ook voor Goirle. Er wordt een aantal trends uitgelicht. Het zijn ontwikkelingen die invloed hebben op de fysieke leefomgeving waarin we wonen, werken, ons verplaatsen en recreëren. Het zijn maatschappelijk opgaven waar we allemaal mee te maken krijgen.

Energie- en warmtetransitie

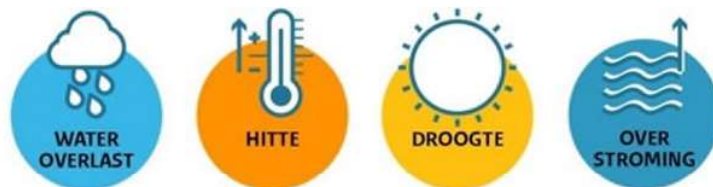
Er is een transitie gaande waarbij we steeds meer nieuwe en duurzame energiebronnen gebruiken voor onze behoefte aan energie en warmte. Het gebruik van fossiele brandstoffen zoals gas wordt tegelijkertijd verminderd om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. Deze aanpak ligt in lijn met het Klimaatakkoord van de Nederlandse overheid.

Duurzaamheid

De laatste jaren is duurzaamheid een steeds belangrijker onderwerp geworden op allerlei vlakken in de maatschappij. Deze ontwikkeling sluit aan op de behoefte en welvaart van het heden, zonder de welvaart en behoeften van de toekomstige generaties in gevaar te brengen. Door op een duurzamere manier om te gaan met de leefomgeving wordt er minder druk op het milieu uitgeoefend.

Klimaatadaptatie

Door steeds extremere weersomstandigheden worden hitte, droogte, overstroming en wateroverlast in Nederland belangrijke thema's. Vergroenen van de bebouwde omgeving is net als het bovengronds afvoeren van water een belangrijke ontwikkeling. Bomen, planten en water geven sfeer en zorgen ook voor verkoeling van de bebouwde omgeving en kunnen daarnaast bijdragen aan het verhogen van de biodiversiteit in stedelijke gebieden.

Figuur 8 Gevolgen van klimaatverandering

Circulaire economie

Overheden en bedrijven werken samen aan een duurzame circulaire economie. Het gebruik van afval als grondstof en terugwinnen van energie zijn belangrijke thema's in de bedrijfsvoering. In de openbare ruimte wordt gezocht naar het toepassen en hergebruiken van vrijkomende (organische) bouwstoffen.

Biodiversiteits(herstel)

De diversiteit van soorten planten en dieren in Nederland neemt af. Het verdwijnen van deze biodiversiteit heeft een indirecte invloed op zowel de mens als de natuur in onze fysieke leefomgeving. Het is daarom van belang dat het biodiversiteitsverlies wordt omgebogen naar een biodiversiteitsherstel. De gemeente Goirle houdt bij de soortkeuze van bijvoorbeeld (nieuw) groen bij (inrichtings)projecten rekening met deze ontwikkeling en kijkt kritisch naar bestaande groene kwaliteit die waarde heeft voor dieren.

Participatie en individualisering

De steden, dorpen en buurten worden niet meer alleen vanuit het gemeentehuis bestuurd. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties nemen in toenemende mate zelfverantwoordelijkheid en initiatieven voor een betere samenleving. Bewoners worden betrokken bij ontwerp en (her)inrichting van de openbare ruimte, of nemen zelf het initiatief. De gemeente neemt hierbij een rol als regisseur in. Tegelijkertijd is er sprake van individualisering, de vrijheid van het individu wordt steeds belangrijker. Mensen komen steeds meer als individu in plaats van als groep in de samenleving te staan. De sociale samenhang kan hiermee onder druk komen te staan en afnemen.

Ook vergrijsst de Nederlandse bevolking. Huishoudens worden kleiner en mensen wonen langer zelfstandig. De behoefte aan 'wonen zonder zorgen', in een levendige omgeving met voorzieningen onder handbereik, neemt toe. Dit vraagt aandacht in de bestaande woonomgeving wat betreft voorzieningen, sociale cohesie (eenzaamheid) en toegankelijkheid.

Gezondheid

Gezondheid staat steeds meer in de belangstelling. Bij mensen zelf, die zich steeds bewuster worden van het belang van een gezonde leefstijl, maar zeker ook bij de overheid, die steeds meer middelen en mogelijkheden inzet om de gezondheid positief te beïnvloeden. Een gevarieerde groene openbare ruimte draagt bij aan het psychisch en fysiek welbevinden van de inwoners en nodigt uit tot meer beweging, wat een gezonde leefstijl bevordert.

Vervangingsopgave

Komende decennia staat een forse vervangingsopgave van de openbare ruimte te wachten. Openbare ruimte die bijvoorbeeld rond de jaren 60 van de vorige eeuw is aangelegd nadert het einde van de (technische) levensduur. Wanneer de kapitaalgoederen in de openbare ruimte in een relatief korte periode worden vervangen, stijgen de maatschappelijke kosten onevenredig. Dit is een ongewenste situatie, daarom is een belangrijke uitdaging hoe de vervanging het beste gerealiseerd kan worden, zonder dat de maatschappelijke kosten sterk stijgen.

Overige ontwikkelingen

De vervangingsopgave is ook het moment om de openbare ruimte toekomstbestendig te maken door bij vervanging en herinrichting van de openbare ruimte de kansen van bewonerswensen en

thema's als klimaatadaptatie, energietransitie en mobiliteitsvraagstukken actief bij het proces te betrekken.

Grip op de fysieke beheerobjecten

De posten voor het beheer en de vervanging van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte omvatten een aanzienlijk deel van de begroting. Als goed rentmeester zorgt de beheerorganisatie ervoor dat deze veilig, duurzaam en toekomstbestendig worden onderhouden, voor de huidige en toekomstige generaties.

Steeds vaker blijkt dat beheer meer is dan een optelsom van objecten die we schoon, heel en veilig willen houden. Aan beheerorganisaties om de (maatschappelijke) opgaven te verbinden en te realiseren, waarbij grip en sturing essentieel is. Dit vraagt wel om planmatig en doelmatig te werken. Om op het goede moment de juiste stappen te zetten op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Hierin ligt een nieuwe sleutelrol voor de beheerder.

VNG: opgaven voor gemeenten

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft een aantal grote opgaven voor de openbare ruimte op een rij gezet. Het gaat daarbij vooral om klimaat, energie en bouwen, herstructurering en bereikbaarheid. In de fysieke leefomgeving verwacht de VNG forse investeringen voor mobiliteit, woningbouw en wateropgaven. Bij andere opgaven is aandacht voor het sociale domein, zoals gezondheid, financiën en participatie.

Daarnaast spelen er ook andere ontwikkelingen binnen de leefomgeving van Goirle. Denk hierbij aan prijsstijgingen door hogere grondstofkosten, gebrek aan personeel bij de aannemers en de overheid die het beheer en onderhoud uitvoeren maar ook de druk op de openbare ruimte door bijvoorbeeld de uitrol van glasvezel en voorzieningen voor het elektrisch rijden. Dit zijn allemaal ontwikkelingen en spanningsvelden waarbinnen de beheerder van Goirle zijn werkzaamheden zo effectief en efficiënt moet uitvoeren.

**KOPPELING OMGEVINGSVISIE
EN BEHEER**

5

5 Koppeling Omgevingsvisie en Beheer

Goirle beschikt over een omgevingsvisie waarin drie centrale waarden het overkoepelende kader vormen. De omgevingsvisie is opgebouwd in vier lagen, namelijk de kwaliteitslaag, netwerklaag, gebruikerslaag en de milieulaag. Aan de hand van deze lagen wordt in dit hoofdstuk de koppeling gelegd met uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

5.1 Centrale waarden Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie van Goirle zijn drie centrale waarden benoemd. De waarden vormen samen het overkoepelende kader voor de omgevingsvisie. Deze komen voort uit de krachten en aandachtspunten van de gemeente. De drie waarden zijn:

- **‘Doenerig dorp’**
Doenerig dorp staat voor het ondernemende karakter van Goirle. Zowel op economisch als sociaal-cultureel vlak. We zetten deze waarde centraal om ruimte te bieden aan initiatieven uit de samenleving met ondersteuning vanuit de gemeente. Dit moet wel passen bij het dorps karakter: de sociale samenhang tussen inwoners en de vele vrijwilligers. Het gaat ook om toekomstbestendigheid van de samenleving en zorgen dat ontwikkelingen passen bij de maat en schaal van de omgeving.
- **‘Prachtlandschap van de Toekomst’**
Groen en natuur zijn belangrijk voor Goirle. Het landschap van beekdalen, bossen, heide en natuurgebieden van internationaal belang (Natura-2000) worden gekoesterd. Er komen echter grote veranderingen aan die invloed hebben op het landschap. Neem bijvoorbeeld klimaatverandering, de landschappelijke inpassing van de energietransitie, toenemende druk van recreatie, afname van de biodiversiteit en de stikstofproblematiek.
- **‘Goed toeven’**
Goed toeven staat voor een hoge kwaliteit van leven in Goirle. Dat draait enerzijds om een gezonde en veilige woonomgeving met voldoende en goed toegankelijke voorzieningen. Anderzijds draait het om sociale samenhang bij bewoners en de ruimte om elkaar te ontmoeten. Zo zorgen we voor een leefomgeving waarin iedereen kan en mag meedoen, en die bijdraagt aan duurzaamheid en gezondheid van de inwoners. Dat doen we door effectief beheer van de openbare ruimte: schoon, heel, veilig en toegankelijk.

5.2 Lagen van de Omgevingsvisie

De omgevingsvisie geeft enerzijds aan welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en anderzijds welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. Om de keuzes die hierbij gemaakt worden inzichtelijk te maken is de omgevingsvisie in vier lagen opgebouwd. Deze vier lagen staan hieronder kort omschreven:

Kwaliteitslaag

De kwaliteitslaag bevat de waardevolle elementen die we ook in de toekomst willen behouden en waar niet aan getornd wordt. Het zijn belangrijke zaken als bodem- en waterkwaliteit en landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische kwaliteiten.

Netwerklaag

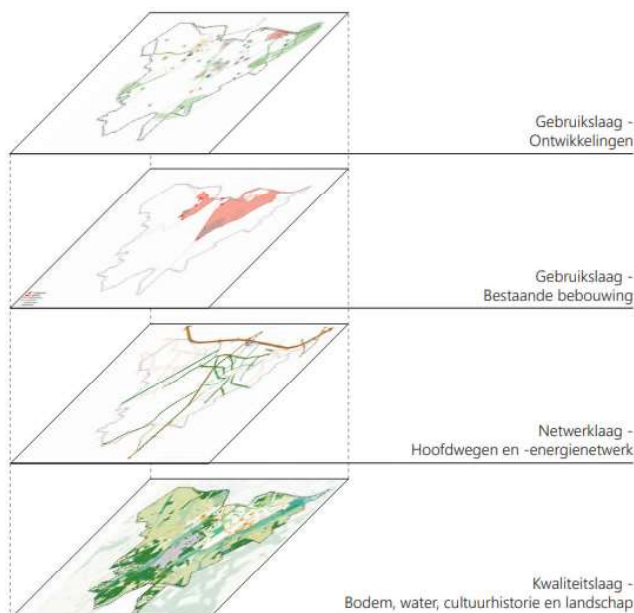
De netwerklaag bevat de infrastructurele verbindingen die gebruikt kunnen worden voor praktische afwegingen. Dit zijn zaken als capaciteit op het elektriciteitsnetwerk en bereikbaarheid.

Gebruikerslaag

In de gebruikerslaag wordt beschreven welke ontwikkelingen en activiteiten de ruimte zullen krijgen. Hierbij gaat het over onderwerpen als woningbouw, water en duurzame energie. Ook thema's als levendigheid, vitaliteit en toekomstbestendigheid spelen hierbij een rol.

Milieulaag

De milieulaag is de kader stellende laag en bevat de grenzen voor de kwaliteit van de leefomgeving. Het gaat hierbij om harde normen en doelstellingen op het gebied van de leefomgeving. Hierbij kan gedacht worden aan veiligheid en gezondheid, waarbij luchtkwaliteit, waterkwaliteit en geluidshinder een rol spelen.

Figuur 9 Lagen van de Omgevingsvisie

Tijdens een themasessie, Walkshop en diverse afstemmingsmomenten met gemeentelijke medewerkers is verkend hoe de koppeling gelegd kan worden tussen het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en de vier lagen uit de omgevingsvisie.

In dit hoofdstuk is deze doorvertaling van de omgevingsvisie, diverse afstemmingsmomenten en themasessie naar concrete uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte nader uitgewerkt. Tevens is er met verschillende medewerkers vanuit verschillende disciplines binnen de gemeente een Walkshop gehouden. De Walkshop verbindt de deelnemers met de plek waar wordt gewandeld, creëert het gesprek en laat verschillende perspectieven voor de omgeving zien. De input met betrekking tot de beleving van de openbare ruimte in Goirle die tijdens de Walkshop naar voren is gekomen staan per laag kort uiteengezet.

In de productbladen in bijlage 1 zijn de beheeruitgangspunten en bijdragen aan de verschillende lagen per beheerdiscipline apart beschreven.

5.2.1 Kwaliteitslaag

De kwaliteitslaag is de laag die de minimale kwalitatieve kaders bepaalt om het landschap duurzaam en robuust in te richten. Dit is van belang om het veranderende landschap en uitdagingen in gebruik goed in te kunnen passen. Het waarborgen van de kenmerkende (cultuurhistorische) kwaliteiten van de gemeente is hierin een belangrijk aspect. De volgende onderdelen zijn van belang bij de kwaliteitslaag:

- **Bodem en Watersysteem**
- **Waardevolle Landschapstypologieën**
- **Meer aandacht voor cultuurhistorie**

Doelen

Op basis van de zojuist genoemde onderdelen is een aantal doelen opgesteld waar de gemeente aan wil werken. Een deel van deze doelen heeft raakvlak met het beheer van de fysieke leefomgeving. Hieronder staan de doelen weergegeven die per onderdeel van de kwaliteitslaag staan weergegeven in de omgevingsvisie van Goirle en die raakvlak hebben met het beheer en onderhoud van de fysieke leefomgeving.

Bodem en watersysteem:

- *Sponswerking bodem verbeteren*
- *Versterken en behouden beekdalsysteem*
- *Werken aan de bodemkwaliteit*
- *Borgen bodemkwaliteit*
- *Bescherming bodemwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden*
- *Toekomstbestendige waterberging in kernen*

Waardevolle landschapstypologieën:

- *Landschaps- en natuurinclusief denken en doen centraal zetten*
- *We beschermen de beekdalen, bossen en heidegebieden*
- *We beheren het landschap vanuit het gebruik*
- *We zetten in op de verbinding landschap-dorpskernen*

Meer aandacht voor cultuurhistorie:

- *We willen het dorpse karakter behouden*
- *We ontwikkelen vanuit de kenmerken van de plek*
- *Versterking van de beleving van cultuurhistorische kwaliteiten*
- *Ruimte voor het culturele leven*
- *Beschermen archeologische erfgoed*

Uitgangspunten voor het beheer van de Fysieke Leefomgeving

Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Goirle in relatie tot de kwaliteitslaag gelden de volgende uitgangspunten:

- We zorgen voor het landschap met aandacht voor duurzaamheid en ecologie:
 - We beheren de (nieuwe) natuur op een zo duurzaam mogelijke manier:
 - Bestaand groen en boomstructuren houden we gezond in stand door juist onderhoud en snoeien waar nodig;
 - Landschappelijke structuren behouden we;
 - We transformeren de naaldhoutbossen naar loofhoutbossen, dit bevordert de biodiversiteit en deze zijn beter bestand tegen klimaatverandering;
 - We werken aan het verbeteren van de bodemkwaliteit: we verminderen de stikstofuitstoot, verbeteren het bodemleven en zorgen voor meer humus in de bodem door middel van compost en eventueel dierlijk mest.
 - Bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden en beschermd. Bij nieuwbouwprojecten wordt een programma van eisen met soortenlijst opgesteld voor de nieuwe beplanting.
- We hebben aandacht voor waterberging in het landschap:
 - We versterken het beekdalsysteem en hebben aandacht voor de aanwezige flora en fauna;
 - De sponswerking van de bodem draagt positief bij aan het opvangen van extreme neerslag en wordt waar mogelijk verbeterd;
 - De bodemkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden wordt beschermd;
 - In de kernen wordt toekomstbestendige waterberging toegepast en we stimuleren inwoners om ook bij te dragen aan de wateropvang.
- Recreatie is van belang, maar staat niet voorop bij het landschapsbeheer:
 - We hebben aandacht voor flora en fauna, het is mogelijk gebieden af te sluiten voor recreatie ten behoeve van natuur;
 - De verbinding tussen het landschap en dorpskernen krijgt meer aandacht.

5.2.2 Netwerklaag

De netwerklaag bestaat uit de infrastructurele routes binnen gemeente Goirle. Het zijn de routes en knooppunten die belangrijk zijn voor het gebruik en verplaatsen door de openbare ruimte. Er wordt voortgebouwd op bestaande netwerken, die een ordeningsprincipe vormen. Ook het energienetwerk is hier onderdeel van. De volgende onderdelen spelen een rol bij de netwerklaag:

- **Inzetten op duurzame mobiliteit**
- **Faciliteren van energienetwerk**
- **Klimaat robuuste infrastructuur en een goede openbare ruimte**

Doelen

Op basis van de zojuist genoemde onderdelen is een aantal doelen opgesteld waar de gemeente aan wil werken. Een deel van deze doelen heeft raakvlak met het beheer van de fysieke leefomgeving. Hieronder staan de doelen weergegeven die per onderdeel van de netwerklaag staan weergegeven in de omgevingsvisie van Goirle en die raakvlak hebben met het beheer en onderhoud van de fysieke leefomgeving.

Inzetten op duurzame mobiliteit:

- *Duurzame mobiliteit stimuleren*
- *Optimale fietsinfrastructuur*
- *Waardevolle recreatieve routes*
- *Inclusieve openbare ruimte*
- *Optimale auto-infrastructuur*
- *Veilig verkeer*

Faciliteren van energienetwerk:

- *Trias Energetica hanteren*
- *Efficiënt en betaalbaar energienetwerk faciliteren*
- *Alternatieve warmtebronnen*

Klimaat robuuste infrastructuur en een goede openbare ruimte:

- *Effectief beheer stedelijk afvalwater:
We zorgen voor een doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater, voorkomen ongewenste emissies/gezondheidsrisico's en beperken overlast voor de omgeving.*
- *Effectief beheer hemelwater:
We zorgen voor een doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater, beperken van het risico op wateroverlast, en dragen bij aan klimaatadaptatie. In combinatie met de reguliere onderhouds- en vervangingsmaatregelen streven we ernaar om het rioleringsstelsel en de bijbehorende openbare ruimte zoveel mogelijk klimaatbestendig in te richten.*
- *Effectief beheer oppervlaktewater:
We zorgen voor de bergings- en ontwateringsfunctie van het stedelijk oppervlaktewater en dragen bij aan verhogen van de waterbeleving van dorpswateren.*
- *Effectief beheer openbare ruimte:*

We streven we naar een openbare ruimte die schoon, heel, veilig en toegankelijk is. Bij (her)inrichting, renovatie en onderhoud van de openbare ruimte houden we de kwaliteit op peil en verlengen we de (rest)levensduur. Dit doen we kostenefficiënt. Daarbij zijn duurzaamheid, klimaatrobuustheid en biodiversiteit speerpunten, maar is ook een belangrijke rol weggelegd voor burgerparticipatie (op basis van de Omgevingsdialoog), communicatie en veiligheid.

Uitgangspunten voor het beheer van de Fysieke Leefomgeving

Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Goirle in relatie tot de netwerklaag gelden de volgende uitgangspunten:

- We stimuleren duurzame mobiliteit:
 - Voetgangers en fietsers krijgen waar mogelijk prioriteit in de openbare ruimte;
 - Waar mogelijk wordt grijs vervangen door meer groen.
- We hebben aandacht voor een inclusieve openbare ruimte waarin iedereen mee kan doen:
 - We zetten in op goed toegankelijke en comfortabele routes en voorzieningen voor kinderen, ouderen en mindervaliden.
- Verhardingen moeten effectief zijn, waar mogelijk wordt grijs vervangen door groen. Waar het wenselijk is worden trottoirs wel zo breed mogelijk gehouden, zodat ze toegankelijk zijn voor mensen met een beperking en bespeelbaar voor kinderen.

5.2.3 Gebruikerslaag

De gebruikerslaag bestaat uit bestaande en nieuwe activiteiten en functies. Dit is van belang voor de aantrekkelijkheid voor inwoners, bezoekers en ondernemers. De laag toont de activiteiten en functies die de ruimte zullen krijgen. De volgende onderdelen spelen een rol bij de gebruikerslaag:

- **Realiseren van een robuust groen- en natuurnetwerk**
- **Verstedelijking**
- **Levendig centrum en florerende detailhandel**
- **Groene, gezonde en toekomstbestendige wijken**
- **Iedereen vitaal**
- **Vitale, innovatieve en duurzame bedrijventerreinen**
- **Mix van recreatie, landbouw- en energietransitie met het landschap als kader**

Doelen

Op basis van de zojuist genoemde onderdelen is een aantal doelen opgesteld waar de gemeente aan wil werken. Een deel van deze doelen heeft raakvlak met het beheer van de fysieke leefomgeving. Hieronder staan de doelen weergegeven die per onderdeel van de gebruikerslaag in de omgevingsvisie zijn opgenomen en die raakvlak hebben met het beheer en onderhoud van de fysieke leefomgeving.

Realiseren van een robuust groen- en natuurnetwerk:

- *Versterken groenstructuur*
- *Uitbreiding natuurnetwerk afronden*
- *Waterbuffers*
- *Transformatie bossen*

Verstedelijking:

- *Zorgen voor kwaliteit van ontwikkelingen*
- *Reserveringen binnenstedelijke locaties*

Levendig centrum en florerende detailhandel:

- *Levendig en aantrekkelijk centrum*
- *Bereikbaarheid voorzieningen*

Groene, gezonde en toekomstbestendige wijken:

- *Inzicht in hitte*
- *Vergroenen van wijken*
- *Bereikbare voorzieningen*

Iedereen vitaal:

- *Fysieke toegankelijkheid*
- *Bewegvriendelijke ruimte*
- *Toepassen pijlers GGD*
- *Faciliteren van wijkinitiatieven*
- *Ruimte voor evenementen in de kernen*

Vitale, innovatieve en duurzame bedrijventerreinen:

- *Circulariteit stimuleren*
- *Vergroening bedrijventerreinen*
- *Bereikbare bedrijventerreinen*

Mix van recreatie, landbouw- en energietransitie met het landschap als kader:

- *Recreatie en natuur in balans*
- *Aansluiting op energie HUBS*

Uitgangspunten voor het beheer van de Fysieke Leefomgeving

De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte met betrekking tot de gebruikerslaag zijn als volgt:

- Bij herinrichtingen worden omwonenden actief betrokken. We inventariseren de beleving en laten omwonende participeren in het traject. Bij speelvoorzieningen worden ook specifiek kinderen betrokken;
- Door middel van communicatie maken we inwoners en ondernemers bewust van de positieve effecten van meer groen in de omgeving. We stimuleren inwoners om ook een steentje bij te dragen;
- We nemen de rol in van een faciliterende overheid:
 - We hebben aandacht voor klachten en meldingen vanuit de gemeenschap, en streven ernaar die zo snel mogelijk af te handelen;
 - We zetten in op bewustwording bij inwoners en ondernemers met betrekking tot de positieve effecten van meer groen: we stimuleren het ontsteden van tuinen, het gebruik van regentonnen en de aanleg van groene daken en gevels;
 - We werken aan een participatiebeleid met kaders, uitgangspunten en intenties:

- De bijdrage van bewoners, ondernemers en organisaties aan het onderhoud van de openbare ruimte is waardevol. De gemeente stimuleert participatie vanuit de samenleving, binnen daarvoor opgestelde en geldende kaders. We bevorderen participatie en initiatieven die bijdragen aan het aantrekkelijk maken van de buurt: ontmoeting, vergroening, moestuinen, geveltuinen, boomspiegelstuinen, de adoptie van groen etc. We verminderen de regeldruk voor deze initiatieven. Initiatieven die een risico kunnen vormen, bijvoorbeeld dat het vasthouden van kwaliteit lastig is, wijzen we af. We kijken altijd wat mogelijk en realistisch is binnen kaders;
- We hebben aandacht voor initiatieven en ideeën vanuit de samenleving. Bij een nieuw initiatief houden we een dialoog en vragen we wanneer wenselijk om het uitzetten van een enquête, waaruit blijkt dat de omgeving het initiatief ondersteunt;
- Er wordt waar mogelijk en wenselijk een verantwoordelijke aangewezen met betrekking tot buurtinitiatieven. We nemen initiatieven mee in de monitoring en schouwronde en hebben minstens halfjaarlijks contact met initiatiefnemers;
- Participatie is niet vrijblijvend en voor groot onderhoud als snoeiwerkzaamheden bij bomen blijft de gemeente verantwoordelijk.
- Veiligheid voor onze inwoners in de brede zin staat voorop:
 - We stimuleren duurzame mobiliteit en zorgen voor meer ruimte voor groen en langzaam verkeer (fietsers en voetgangers);
 - We hebben aandacht voor veilige oversteekpunten. We kijken naar huidige situaties op drukke plekken en passen waar nodig bijvoorbeeld de verlichting of verharding aan;
 - We hebben aandacht voor sociale veiligheid. We sturen op een schoon en verzorgde openbare ruimte en stemmen de openbare verlichting af op het gebied;
 - Bestaande borden worden geregeld gereinigd ten behoeve van de zichtbaarheid en leesbaarheid.
- Een toekomstbestendige woonomgeving waarin gezondheid en bewegen zijn geïntegreerd:
 - We verbeteren het verblijfsklimaat van de dorpscentra door het vergroenen van de openbare ruimte;
 - We experimenteren met verschillende soorten sfeer- of gebiedsafhankelijke openbare verlichting;
 - We streven naar een dementievriendelijke openbare ruimte, met duidelijke looppaden, goede zichtbaarheid van herkenningspunten en bewegwijzering;
 - We zetten in op een beweegvriendelijke ruimte:
 - We streven naar voldoende sport- en speelvoorzieningen voor iedereen;
 - We hebben aandacht voor inclusief spelen;
 - Er staan naast de hoofdlooproutes en in de centra voldoende zitbanken voor rustmomenten.
 - Bij nieuwbouw wordt een beheerparagraaf opgesteld om de toekomstige kosten voor het beheer en onderhoud inzichtelijk en transparant te maken. Hierbij willen

- we de beheer-intensieve keuzes in het ontwerp inzichtelijk maken en dit uitdrukken in kosten op termijn. Bij ontoereikende budgetten geven we dit op tijd aan.
- We zetten in op een groene en duurzame woon- en leefomgeving:
 - We versterken de groenstructuur in en rond de woonkernen en verlagen hiermee de hittestress, gaan wateroverlast bij extreme neerslag tegen en leveren een positieve bijdrage aan de biodiversiteit:
 - We hebben inzicht in hittegevoelige plekken en willen deze leefbaar houden. Dit doen we door vergroening van verhard oppervlak (horizontaal en verticaal) en het waar mogelijk vergroenen van bedrijventerreinen. We zijn terughoudend met het aanleggen van meer verharding;
 - Bij nieuwe ontwikkelingen of herinrichtingen worden eisen gesteld aan de waterberging. Waar mogelijk worden bestaande pleinen, parken of plantsoenen ingezet voor tijdelijk wateropvang.
 - We maken gebruik van GIS-analyses waarmee we het gebruik en de staat van de objecten in de openbare ruimte monitoren. Bij het vervangen van objecten wordt gekeken of dit daadwerkelijk nodig is.
 - We zorgen voor het landschap met aandacht voor duurzaamheid en ecologie:
 - We verlichten buiten de bebouwde kom alleen als het nodig is;
 - We passen ecologisch (berm)beheer toe:
 - We passen het maaibeleid aan waardoor meer variëteit van gebiedseigen flora en fauna ontstaat en de biodiversiteit in bermen toeneemt;
 - We gebruiken geen chemische bestrijdingsmiddelen, met uitzondering van de bestrijding van de Aziatische duizendknoop;
 - Voor de bestrijding van de eikenprocessierups en andere invasieve soorten worden biologische bestrijdingsmiddelen gebruikt.
 - Het verblijf in de openbare ruimte wordt gestimuleerd:
 - We bevorderen de verblijftijd in de openbare ruimte door gebiedsgericht te werken en de invloed van groen op een bepaalde plek te beschouwen;
 - Bij de aanleg van nieuw groen kijken we bijvoorbeeld welke maatschappelijke functie(s) hieraan toegekend kan worden (ontmoetingsplek/ biodiversiteit/ rustplek/ stiltegebied etc.). Aan de hand van het beoogde doel gaan we kijken naar de precieze inrichting en typologie van het groen;
 - Waar mogelijk worden wadi's gecombineerd met andere functies, zoals speelveldjes.

5.2.4 Milieulaag

De milieulaag geeft de grenzen weer van de gewenste ontwikkelingen. Het is de garantie voor een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving voor de inwoners. De laag geeft aandacht aan de huidige milieukwaliteit en borgt thema's als duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. De volgende onderdelen spelen een rol bij de milieulaag:

- **Klassieke milieuthema's**
- **Sturen op gezondheid, veiligheid en duurzaamheid**

Doelen

Op basis van de twee onderdelen van de milieulaag is een aantal doelen opgesteld waar de gemeente aan wil werken. Een deel van deze doelen heeft raakvlak met het beheer van de fysieke leefomgeving. Hieronder staan de doelen weergegeven die per onderdeel van de milieulaag staan weergegeven in de omgevingsvisie van Goirle en die raakvlak hebben met het beheer en onderhoud van de fysieke leefomgeving.

Sturen op gezondheid, veiligheid en duurzaamheid:

- *We sturen op een woon- en leefomgeving waarin sociale rechtvaardigheid, samenhang en inclusiviteit centraal staan.*
- *We sturen op een woon- en leefomgeving waarin iedereen veilig is en zich veilig voelt.*
- *We sturen op een klimaatbestendige, natuur-inclusieve leefomgeving met voldoende groene ruimte en we stellen duurzaam landgebruik als randvoorwaarde.*
- *We sturen op een reductie van het energieverbruik en een toename van het aandeel duurzame energie.*

Uitgangspunten voor het beheer van de Fysieke Leefomgeving

De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte met betrekking tot de milieulaag zijn als volgt:

- We kiezen voor duurzame en circulaire materialen:
 - Bij vervanging wordt er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van duurzame en herbruikbare materialen;
 - Materialen die aan het einde van de levensduur zijn worden zoveel mogelijk gerecycled;
 - We stellen randvoorwaarden op aan het hergebruik van bouwstoffen, grond en baggerspecie;
 - Bij aanbestedingen wordt gekeken naar de CO₂-ladder van betreffende partijen.

5.3 Beleving van de fysieke leefomgeving

Als onderdeel van het IMBK proces is er een Walkshop georganiseerd door de gemeente Goirle. Tijdens deze Walkshop is er met medewerkers vanuit verschillende disciplines het gesprek aangegaan over een aantal onderwerpen vanuit de Omgevingsvisie. Hiervoor zijn de drie centrale waarden vanuit de Omgevingsvisie gebruikt als haakjes.

De onderstaande inventarisatie en analyse vanuit deze Walkshop vormt de eerste stap richting de invulling van het onderdeel Beleving in het groeipad richting het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving. In dit groeipad worden de onderstaande inzichten verder uitgebreid en verkend.

Doenerig Dorp

Het effect van het thema Doenerig Dorp op de beleving van de openbare ruimte heeft voornamelijk een basis op de sociale opgave uit het thema. Door de sociale cohesie in Goirle te stimuleren en mensen elkaar te laten ontmoeten en samen initiatieven en eigenaarschap te laten nemen in de openbare ruimte, kunnen we de Beleving verder stimuleren. Om dit effect op Beleving te bereiken zijn de onderstaande inzicht- en aandachtspunten geformuleerd:

- We hebben aandacht voor initiatieven vanuit de buurt. Bij een nieuw initiatief houden we een buurtdialog en/of vragen we om het uitzetten van een enquête waaruit blijkt dat de buurt het initiatief ondersteunt.
- We nemen initiatieven mee in de schouwronden en hebben minstens halfjaarlijks contact met initiatiefnemers.
- Initiatieven die risicovol zijn, bijvoorbeeld dat het vasthouden van kwaliteit lastig is, wijzen we af. We kijken altijd wat mogelijk en realistisch is binnen gestelde kaders.

Prachtlandschap van de Toekomst

Juiste recreatievoorzieningen op de juiste plek dragen bij aan een positieve beleving van de openbare ruimte. In het centrum van Goirle wordt er gebruik gemaakt van modulaire systemen die aangepast kunnen worden. Zo is er een pilot uitgevoerd waarbij straatmeubilair gewisseld kan worden op een rails.

Hiermee kunnen er tijdens piekmomenten in de warmere maanden gebruik worden gemaakt van meer banken en in de wintermaanden deze banken worden omgeruild voor bijvoorbeeld meer fietsenrekken. Een andere mogelijkheid is het vervangen van auto parkeerplaatsen voor fietsenstallingen in de zomermaanden, door bijvoorbeeld het gebruik van fietsvlonders. Dit soort systemen geven de flexibiliteit in de inrichting van de openbare ruimte zonder daar voor grote (inrichtings)maatregelen voor te hoeven nemen.

Maar ook op het gebied van klimaatsverandering zijn er effecten te vinden die invloed hebben op de beleving in Goirle. Steeds warmere periodes in de zomer en nattere winters gaan effecten hebben op de wijze waarop de inwoners en bezoekers van Goirle de fysieke leefomgeving beleven. Op de juiste plaatsen indien mogelijk vergroenen of door middel van keuzes in inrichting op plekken de rol van water accentueren kunnen ertoe leiden dat de beleving toeneemt. Om dit effect op Beleving te bereiken zijn de onderstaande inzichts- en aandachtspunten geformuleerd:

- Om recreatie voor alle doelgroepen mogelijk te maken wordt er gebruik gemaakt van de juiste vormen van duurzaam straatmeubilair. Hierdoor ontstaan er voldoende rust- en ontmoetingsplekken op bijvoorbeeld looproutes of winkelgebieden;
- We maken inwoners en bezoekers in Goirle bewust van de effecten van klimaatsverandering bijvoorbeeld door de rol van water waar mogelijk te accentueren in de leefomgeving;
- We nemen inwoners mee in de keuzes die worden gemaakt, bijvoorbeeld de toepassing van waterdoorlatende verharding in parkeervakken. Deze kunnen er minder fraai uitzien dan traditionele parkeervakken vanwege de kans dat hier meer groen tussen de verharding aanwezig kan zijn;
- Door op voornamelijk stenige plekken te vergroenen kan het effect van extreme hitte in zomer worden verminderd. Dit leidt tot een betere verblijfskwaliteit in bijvoorbeeld winkelgebieden en zodoende een positieve beleving.

Goed toeven

De volgende inzichten en aandachtspunten vanuit de Walkshop hebben betrekking tot 'Goed toeven' :

- Bij nieuwbouw kan het zijn dat er is gekozen voor een beheer-intensief ontwerp. Hierdoor kan het voorkomen dat de openbare ruimte in nieuwbouwwijken een hogere esthetische waarde heeft dan de overige gebieden in Goirle. Zodra het beheer en onderhoud worden overgedragen aan de gemeente Goirle kan het zodoende voorkomen dat er op een lager niveau wordt onderhouden dan in het oorspronkelijke ontwerp bedacht was. Dit kan nadelig zijn voor de beleving van de inwoners in deze nieuwbouwwijken. We willen de beheer-intensieve keuzes in het ontwerp inzichtelijk maken en het kostenplaatje hiervan laten zien. Bij ontoereikende budgetten geven we dit hiermee op tijd aan. Beheerkosten zijn geen beperking voor innovatie, maar transparantie en helderheid in kosten is van belang. Om tot dit inzicht te komen wordt de beheerparagraaf opgesteld bij elk nieuwbouw project;
- Nieuwbouw wordt opgeleverd op een hogere kwaliteit dan het onderhouden wordt, dit benoemen we ook bij bewoners;

Toegankelijkheid en toegankelijke voorzieningen dragen bij aan een positieve beleving van de openbare ruimte. We zijn ons daarom bewust van het feit dat bij (her)inrichtingen er altijd een balans moet worden gezocht tussen het functionele en de wensen van de inwoners. Een toegankelijke winkelstraat kan bijvoorbeeld niet altijd samen gaan met het plaatsen van plantenbakken of andere vormen van "mobielgroen" en straatmeubilair. Deze afwegingen worden bespreekbaar gemaakt met de inwoners van Goirle.

HET VERVOLG

6

6 Het vervolg

Het IMBK is een procesdocument en is hiermee nooit af. Zo blijft het met actualisatieslagen up-to-date. Het IMBK maakt daarnaast samen met de Omgevingsvisie deel uit van een groter geheel: het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving. In dit hoofdstuk zal worden beschreven hoe het vervolg eruitziet.

Het vervolgproces is onder te verdelen in 3 proceslijnen. Dit is het proces de Verdiepingslagen productbladen, doorvertaling naar het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving en het ontwerp van het dashboard Fysieke Leefomgeving. Hieronder worden deze 3 proceslijnen verder beschreven.

Verdiepingslagen
productbladen

1. **Verdiepingslagen productbladen:** Met het opstellen van de bijgevoegde productbladen is er inzicht gegeven in de te beheren arealen, beschikbare kwaliteitsgegevens, beheerstrategieën en bijbehorende (financiële) kaders op basis van het huidige abstractieniveau. Aan de hand van deze inzichten zijn er per product een reeks actiepunten geformuleerd. Deze actiepunten vormen de basis voor de verdiepingslagen voor de desbetreffende productbladen. Dit zijn bijvoorbeeld (nieuwe) beheerkosten berekeningen conform de gemeentelijke ambities om zo de financiële kaders te herijken of nieuwe inventarisatieslagen om de arealen te actualiseren. Ook het uitbreiden van de huidige scope van producten valt onder deze verdiepingslagen.

Dashboard Fysieke
Leefomgeving

2. **Dashboard Fysieke Leefomgeving:** Met het vastleggen van de Basis op Orde en de huidige ambities evenals de koppeling met de Omgevingsvisie en maatschappelijke opgaven, maken we inzichtelijk op welke vlakken en activiteiten Goirle kan sturen. Om gemaakte keuzes en strategieën te kunnen monitoren en indien nodig bij te sturen is het gewenst om een dashboard Fysieke Leefomgeving in te richten. In het vervolgproces van dit IMBK wordt dit dashboard verder uitgewerkt en geïnventariseerd welke (data)bronnen er beschikbaar zijn om dit dashboard verder vorm te geven.

Doorvertaling naar
Omgevings-
programma Fysieke
Leefomgeving

3. **Doorvertaling naar het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving:** Het voorliggend IMBK dient als bouwsteen voor het uiteindelijke Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving. In het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving komen het beheer, de inrichting en de beleving van de openbare ruimte samen. Onderdeel van deze doorvertaling is de verbinding leggen met onder andere het sociale domein van de gemeente Goirle, stedelijke ontwikkeling en de belevingswaarde van de openbare ruimte.

Deze drie proceslijnen komen samen in de vervolgstap in het groeipad zoals deze is beschreven in hoofdstuk 2. Met het opstellen van het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving geven we invulling aan de actiepunten en de doorontwikkeling van het assetbeheer. De proceslijnen 1 t/m 3 worden in dit hoofdstuk verder beschreven.

6.1 Verdiepingslagen productbladen

Verdiepingslagen
productbladen

Het beheer en onderhoud in Goirle is continu in beweging. Arealen, beschikbare middelen, actuele kwaliteit en uitgevoerde inspecties en bijbehorende beheer strategieën veranderen continu. Het is daarom van belang om de productbladen periodiek te actualiseren zodra er (grote) veranderingen hebben plaatsgevonden. Deze actualisatie wordt uitgevoerd tijdens de “verdiepingslagen”. De productbladen vervangen immers de bekende sectorale beheerplannen. Het gedachtegoed van het actualiseren van deze beheerplannen wordt daarom ook toegepast op de productbladen.

In bijlage 1 zijn de productbladen opgenomen. Per productblad is een actieplan opgenomen met de bijbehorende actiepunten. De timing en exacte invulling van deze actiepunten worden in het vervolgproces met de productbeheerders verder vormgegeven.

Naast de verdiepingslagen worden de volgende productbladen toegevoegd aan het IMBK:

- Sportvoorzieningen
- Afval & circulair
- Evenementen

6.2 Dashboard Fysieke Leefomgeving

Dashboard Fysieke
Leefomgeving

In dit IMBK is vastgelegd wat de integrale koppelingen zijn tussen de verschillende producten, maatschappelijke opgaven en de Omgevingsvisie. Het is nu de taak om aan deze ambities en opgaven verder vorm te geven door middel van de juiste (beheer)acties maar ook door de effecten van deze acties te monitoren en waar nodig bij te sturen. Denk hierbij aan de opgaven zoals energietransitie, duurzaamheid, klimaatadaptatie, kwaliteitsontwikkeling van de fysieke leefomgeving en beleving.

Het uiteindelijke dashboard moet voor de vastgelegde ambities en opgaven antwoord geven op de volgende drie vragen:

- Waar staan we nu m.b.t. de ambitie/opgaven?
- Wat doen we nu om invulling te geven aan de ambitie/opgaven?
- Welk effect heeft ons handelen op de ambitie/opgaven?

Het dashboard Fysieke Leefomgeving moet zo een gereedschap worden voor de gemeente Goirle om het toekomstige beheer van de fysieke leefomgeving verder vorm te geven. Daarom wordt het ontwerp van het dashboard in het vervolgproces verder vormgegeven en vastgelegd.

6.3 Doorvertaling naar het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving

In het huidig IMBK stellen we een integraal beheerkader vast voor de producten in de fysieke leefomgeving en maken we de koppeling met de maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven en de vastgestelde Omgevingsvisie. Voorliggend IMBK is daarmee de eerste bouwsteen richting dit Omgevingsprogramma Fysieke leefomgeving: een afwegingskader waarin de leefomgeving centraal staat.

Doorvertaling naar
Omgevings-
programma Fysieke
Leefomgeving

Het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving is een gemeente breed programma en is de doorvertaling naar expliciete kaders voor de fysieke leefomgeving. Er wordt hierin de koppeling gelegd tussen de beleving, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte in Goirle. Met het IMBK is de koppeling met het beheer gelegd. In het vervolgproces wordt de koppeling gelegd met de twee andere pijlers van het Omgevingsprogramma Fysieke Leefomgeving, namelijk: Beleving en Inrichting.

Daarnaast worden in het vervolgtraject de ambities en opgaven uit de Omgevingsvisie vertaald naar praktijkgericht abstractieniveau.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Productbladen

De volgende productbladen zijn opgenomen:

- Productblad Verhardingen
- Productblad Straatmeubilair
- Productblad Civiele kunstwerken
- Productblad Openbare verlichting
- Productblad Openbaar groen
- Productblad Speelvoorzieningen
- Productblad Riolering en water

Afbakening

Dit productblad verhardingen gaat over het gehele onderhoud van de verharding, zowel het verzorgend onderhoud (klein onderhoud) als het groot onderhoud en vervanging, in beheer van gemeente Goirle. Ook de halfverharde- en onverharde verharding in het beheer van de gemeente valt binnen deze scope.

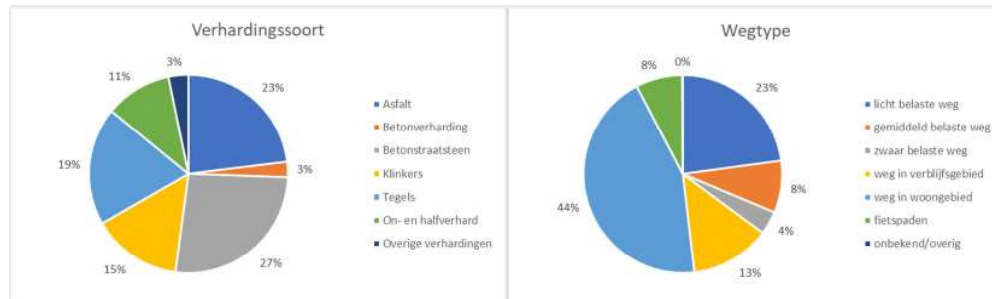
Areaal

De gemeente Goirle heeft in totaal ruim 1,7 miljoen vierkante meter aan verhardingen in beheer. Bijna een kwart van het areaal bestaat uit asfalt, 27% uit betonstraatstenen en 19% uit tegels. De arealen staan in onderstaande tabel weergegeven.

Verhardingssoort	Areaal (m ²)
Asfalt	399.845
Betonverharding	43.531
Betonstraatsteen	460.812
Klinkers	253.420
Tegels	333.164
On- en halfverhard	188.178
Overige verhardingen	56.145
Totaal	1.735.094

Bron: Beheersysteem Goirle (Peildatum: december 2022)

Meer dan de helft van het areaal aan verharding ligt in woon- en verblijfsgebieden. 23% van de wegen betreft een licht belaste weg, slechts 4% betreft een zwaar belaste weg. De verdeling naar verhardingssoort en wegtype is te zien in onderstaande figuren.

Bron: Beheersysteem Goirle (Peildatum: december 2022)

Huidige kwaliteit

Beeldkwaliteit

In Goirle worden de CROW publicaties 146, 147, 323 en 380 als richtlijn gebruikt in het gemeentelijk wegbeheer. Elke twee jaar wordt er een weginspectie uitgevoerd. De schadebeelden zijn vertaald naar de CROW beeldkwaliteiten.

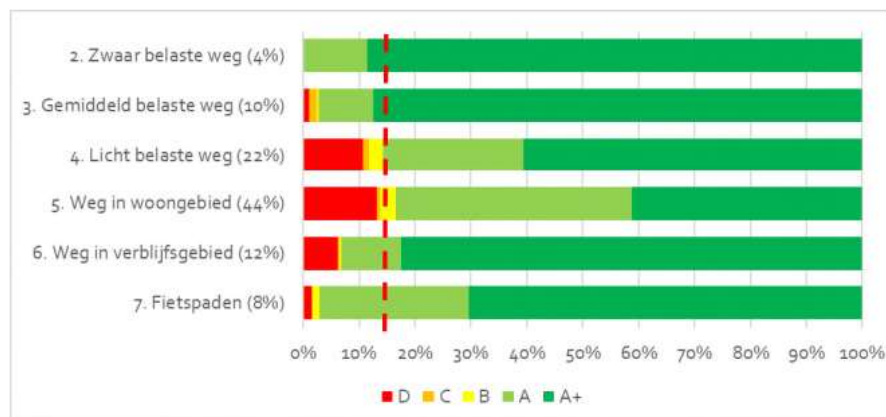

Bron: Beheerplan Verharding 2021-2025

In bovenstaande figuur is de kwaliteit van de verharding weergegeven naar type verharding (asfalt, cementbeton en elementen). De geïnspecteerde verharding in de gemeente Goirle heeft gemiddeld een goede kwaliteit, namelijk een A kwaliteit of hoger. Alle betonnen verharding ligt op een basiskwaliteit B of hoger en slechts 2% van het asfalt ligt onder B-niveau. Deze kwaliteit van het areaal is het gevolg van de vervangingsinvesteringen van de afgelopen jaren.

De lagere kwaliteiten C en vooral D zijn voornamelijk terug te vinden in elementenverharding. De geconstateerde schadebeelden zijn over het algemeen ernstig en worden vertaald naar een D beeldkwaliteit. Met 15% C- en D-kwaliteit valt de opgave precies binnen de voorgestelde planningsruimte van 15%. De verharding die beoordeeld is met een D-kwaliteit is dan ook opgenomen in de planning en zal dus de komende jaren verbeteren.

Wanneer de kwaliteit wordt uitgezet naar de wegcategorieën van het CROW, is te zien dat de zwaarder belaste wegen op A kwaliteit of hoger liggen. De gemiddeld belaste wegen, de wegen in verblijfsgebieden en de fietspaden zijn over het algemeen van goede kwaliteit of zeer goede kwaliteit. Het hoogste percentage C- of D-kwaliteit verharding is te vinden bij de licht belaste wegen (12%) en wegen in woongebieden (14%). Vooral de verharding die beoordeeld is met een D-kwaliteit moet opgenomen worden in de planning voor de komende jaren.

Bron: Beheerplan Verharding 2021-2025

Op alle onderdelen van de verharding zien we een lichte achteruitgang in kwaliteit, met name het percentage D-kwaliteit is toegenomen. De laatste jaren is er steeds meer wortelopdruk zichtbaar in Goirle, een groot deel van het budget gaat hierheen. Om de veiligheid te kunnen waarborgen en kapitaalvernietiging te voorkomen is het van essentieel belang om verharding op D-kwaliteit zoveel mogelijk te voorkomen.

Fixi-meldingen

In 2022 heeft gemeente Goirle 627 meldingen met betrekking tot wegen, fietspaden en voetpaden binnengekregen. Meer dan de helft, 349 meldingen (56%), gaat over elementverharding. Bij asfaltverhardingen betreft dit 14 stuks (2%). Half- en onverharde wegen zijn met 30 meldingen goed voor 5% van de meldingen. 95 meldingen (15%) betreft de vervuiling, reiniging en onkruid op wegen.

In de rapportage “Waar staat je gemeente: burgerpeiling” van het VNG (2019), wordt de gemeente Goirle beoordeeld door haar inwoners. De gemeente Goirle scoort gemiddeld beter dan andere Nederlandse gemeenten. Voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving krijgt de gemeente Goirle een 6,9, dit is hoger dan het Nederlands gemiddelde van 6,6. Binnen deze tevredenheidscijfers moet er wel meer aandacht zijn voor het betrekken van inwoners bij het op niveau houden van de leefbaarheid in de buurt.

Uit het onderzoek openbare ruimte 2023 blijkt dat de grootste ontevredenheid voor wat betreft onderhoud van de openbare ruimte bestaat over stoepen, hierbij geeft 29% van de respondenten aan (zeer) ontevreden te zijn.

Beleidskader en koppeling Omgevingsvisie

Vanuit de Omgevingsvisie Goirle is een viertal lagen benoemd welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. De verhardingen dragen op de volgende manieren bij aan de volgende lagen van de omgevingsvisie:

Netwerklaag:

- We faciliteren de transitie van huidig mobiliteitsgebruik naar duurzame mobiliteitsgebruik.
- We stimuleren langzaam verkeer (voetgangers en fietsers) en maken ruimte voor meer groen. De auto krijgt op den duur minder prioriteit in de openbare ruimte.
- We geven vanuit klimaatverandering prioriteit aan het voorkomen van onbegaanbare wegen door wateroverlast. Waar mogelijk vervuilen we grijs voor groen.
- We houden rekening met ontwikkelingen omtrent de energietransitie en beschouwen de mogelijkheden om hieraan bij te dragen. Bijvoorbeeld door kabelgoten voor het opladen van elektrische voertuigen te integreren in verharding.
- Er komt voldoende ruimte voor fiets-, als wandelverkeer in de gemeente en een goede aansluiting en op busverbindingen. Verder zetten we ook in op duurzame mobiliteit. Denk aan voldoende openbare laadpalen voor auto en fiets en bekijken we welke innovatieve mobiliteitsconcepten, zoals deelmobiliteit, passend zijn en ruimte nodig hebben in het centrum van Goirle.
- We zetten in op doorstroming van ontsluitingswegen van beide kernen en een parkeeraanbod dat past bij de functie van het gebied.

Gebruikerslaag:

- Er wordt geluisterd naar ideeën en initiatieven van inwoners en ondernemers, en indien mogelijk en wenselijk hiernaar gehandeld.
- We hebben met herstructurering van de bestaande bedrijventerreinen (Tijvoort en Veertels), oog op duurzame mobiliteit, en werken zoveel mogelijk samen met ondernemers.
- Met betrekking tot demantie is het bij het volgen van een route vaak de kleur van de stoep die als onveilig ervaren wordt. Donkere stenen (bijvoorbeeld door verwerking, veroudering of bevuiling) kunnen worden ervaren als gaten in het pad. Waar mogelijk proberen we dit zoveel mogelijk te beperken. We maken onderscheid tussen trottoir en de rijbaan zodat het duidelijk is voor ouderen en kinderen waar ze veilig kunnen lopen.
- Bij woningbouw en herinrichting maken we trottoirs breed genoeg zodat toegankelijk zijn voor mensen met een beperking en bespeelbaar voor kinderen.
- Recreatief wandelen en fietsen zijn de meest ondernomen sportactiviteiten in de openbare ruimte van Nederland. Goirle zet in op snelle en comfortabele fietsroutes voor recreatie, met een evenwicht voor ecologie. Dit doen we onder andere door:
 - We beschouwen het huidige fietsnetwerk en kijken waar missing links en hiaten in de verbindingen zitten.
 - We zetten verder in op kwalitatief goede fiets- en wandelverbindingen en goede parkeermogelijkheden bij voorzieningen.
 - Ook is er de wens om tussen Bakertand en de Ambrosiusweg de (fiets)verbinding te verbeteren. Dit geldt ook voor de (fiets)verbinding tussen Riel en Gilze. Daarnaast breiden we ons groene recreatieve routenetwerk uit en voegen we ontbrekende groene schakels toe.

Beheerstrategie

Verzorgend onderhoud

Verzorgend onderhoud bestaat uit service onderhoud en regulier onderhoud. Incidenteel onderhoud zijn reparaties, herstel op basis van meldingen en herstel op basis van eigen waarnemingen. Veelal bedoeld om direct gebreken en gevaarlijke situaties op te heffen (reactieve onderhoudswerkzaamheden). Het doel van service onderhoud is het terugbrengen van het object in een aanvaardbare conditie. Voor verharding worden tot regulier onderhoud de inspecties en metingen gerekend. Voor het reinigen van de verhardingen wordt afgeweken van onderhoud op basis van beeldkwaliteit en wordt de reiniging uitgevoerd op basis van frequentie. Hierbij kunnen de beschikbare uren flexibel worden ingezet. Door het herhalende karakter zijn de kosten jaarlijks hetzelfde. Het verzorgend onderhoud wordt uitgevoerd door aannemers.

Groot onderhoud

Groter en meer ingrijpende maatregelen op een groot deel van het object. Groot onderhoud verlengt de levensduur van de openbare ruimte en heeft een lage frequentie (na een lange gebruiksduur). Groot onderhoud wordt projectmatig gepland en uitgevoerd door aannemers. De kosten verschillen hierdoor sterk per jaar.

Vervanging

Het totaal vernieuwen van een object aan het einde van de levensduur. Essentieel is dat de inrichting en functie van het object niet wordt gewijzigd. Het totaal vernieuwen van een object aan het einde van de levensduur conform TCO (Total Cost of Ownership) door (ander) duurzamer materiaal. Dit valt ook onder vervanging, alleen worden hier overwegingen vanuit duurzaamheid meegewogen.

Monitoring

Om de technische kwaliteit van het areaal te monitoren wordt er periodiek een gecertificeerd inspectiebedrijf ingeschakeld om het areaal te inspecteren en te beoordelen op schades en gebreken. De resultaten van deze inspecties worden gebruikt als input voor de onderhoudsplanning en om de daadwerkelijke vervangingsbehoefte van het wegareaal inzichtelijk te maken.

Beheeruitgangspunten

De volgende beheeruitgangspunten zijn van toepassing:

- Als onderhoudsniveau wordt het kwaliteitsniveau B (basis) gehanteerd. Dit is conform de landelijke richtlijn beschreven in de methodiek Wegbeheer van CROW;
- Het beheer en onderhoud voldoen aan de gestelde wet- en regelgeving zoals de Wegenwet, de Wegenverkeerswet en het Nieuw Burgerlijk Wetboek;
- Het aantal vierkante meter verharding per inwoner voor de auto (parkeren en infrastructuur) neemt niet toe;
- Voor het fietsverkeer richten we ons op snelle en comfortabele routes en goede parkeermogelijkheden bij voorzieningen. We pakken eventuele knelpunten aan en verbeteren de veiligheid van de fietsroutes;
- Voor wandelverkeer richten we ons op goed toegankelijke, comfortabele routes en voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn. Ook voor minder mobiele inwoners;
- Voor de auto richten we ons op de doorstroming van ontsluitingswegen van beide kernen en een parkeeraanbod dat past bij de functie van het gebied;
- We werken risico gestuurd. Dit doen we door knelpunten/objecten in de infrastructuur die leiden tot verkeersonveilige situaties weg te nemen. We sturen daarnaast op een veilige deelname aan het verkeer (communicatie en educatie).

Financiën

Beschikbaar budget

De gemeente Goirle heeft jaarlijks een beschikbaar budget vastgesteld voor het beheer en onderhoud aan de verharde- en onverharde wegen in Goirle. In de onderstaande tabel zijn deze beschikbare budgetten uit de begroting van 2023 weergegeven:

	Budget
Verzorgend onderhoud *	€ 378.910
Klein onderhoud	€ 338.180
Groot onderhoud	€ 526.680
Vervangen	€ 1.273.000
Totaal	€ 2.516.770

Beschikbaar budget

* inclusief gladheidsbestrijding en borstelen van verharding

** exclusief rente-/kapitaallasten

Er is jaarlijks zo'n **€ 1.243.770** beschikbaar voor de uitvoering van verzorgend, klein en groot onderhoud aan verharding (inclusief onverharde wegen en gladheidsbestrijding). Daarnaast is er jaarlijks **€ 1.273.000** beschikbaar voor het vervangen van de verhardingen.

Berekende kosten theoretisch

In totaal is voor het onderhoud van het huidige areaal verharding circa **€ 1,15 miljoen** per jaar nodig. Dit is het bedrag dat nodig is om alle verharding op het kwaliteitsambitieniveau te onderhouden. Voor deze berekening vormen theoretische (cyclische) kostenkengetallen het uitgangspunt. Dit zijn op grond van het totale areaal de gemiddelde kosten per jaar. Hierbij is nog niet gekeken wat de huidige kwaliteit is en welke groot onderhoudsmaatregelen daadwerkelijk nodig zijn op basis van de uitgevoerde inspecties en opgelopen achterstanden. De berekende kosten zijn exclusief BTW.

Berekende kosten op basis van kwaliteit

De totale onderhoudskosten voor het areaal verharding zijn vanaf 2021 gemiddeld **€ 707.000** per jaar. De kosten zijn gebaseerd op maatregelen, waaraan een prioritering ten grondslag ligt. Dit zijn de maatregelen die de komende jaren gedaan moeten worden om de kwaliteitsachterstanden weg te werken. Hiermee wordt voldaan aan de ambitie die de raad gesteld heeft voor het onderhoud aan de openbare ruimte in de gemeente Goirle. De berekende kosten zijn exclusief BTW.

Vervangen

De waarde van de verharding in de gemeente Goirle is ruim € 102 miljoen. Bij gelijkmatige vervanging dient er jaarlijks verharding met een waarde van gemiddeld ruim € 1,83 miljoen vervangen te worden. Bij ieder project in Goirle wordt met de bewoners en betrokkenen overlegd, dit brengt extra kosten met zich mee. Deze meerkosten (7%) worden 'beginspraak' genoemd en meegenomen in de kosten voor vervangingen, inclusief beginspraak komt dit neer op ruim € 1,95 miljoen.

Dit budget is te vertalen naar een voorgesteld vervangingsbudget van jaarlijks tussen de € 1,3 miljoen en € 1,9 miljoen, hierbij zijn de extremen er uit gehaald om een werkbaar budget te krijgen. De daadwerkelijke vervangingsbehoefte wordt inzichtelijk gemaakt aan de hand van actuele weginspecties.

Conclusie

Gekeken naar de berekening op basis van de huidige kwaliteit past het berekende bedrag binnen de begroting van € 864.860 voor het klein en groot onderhoud. De berekende kosten op basis van de huidige kwaliteit betreft gemiddeld € 707.000 per jaar. Het vervangingsbudget is met € 1.273.000 net niet toereikend genoeg voor het voorgestelde budget van een jaarlijks bedrag tussen de € 1,3 en 1,9 miljoen.

Actieplan

De volgende acties staan komende planperiode op de planning:

- Herijking en aanvullen van de randvoorwaarden voor het wegbeheer;
- Meerjarenplanning op orde;
- Up-to-date houden van databeheer;
- Uitvoeren van beheerparagraaf bij nieuwbouwprojecten.

Afbakening

De gemeente Goirle onderhoudt het straatmeubilair in de openbare ruimte, zoals bankjes, afval- en hondenpoepbakken en picknicksets. Straatmeubilair dat niet onder beheer valt van de gemeente valt buiten de scope en is in dit productblad niet meegenomen.

Areaal

In Goirle zijn in totaal zo'n 620 stuks aan straatmeubilair in het beheer van de gemeente. Het grootste deel hiervan, 257 stuks, betreft afvalbakken. Daarnaast staan er 243 bankjes over de gemeente verspreid. Er zijn ook enkele picknicksets en een blikvanger aanwezig.

Object	Areaal	Eenheid
Bank	243	Stuks
Tafel	1	Stuks
Picknickset	2	Stuks
Blikvanger	1	Stuks
Afvalbak	257	Stuks
Hondenpoepbak	78	Stuks
Hondenpoepbak met zakjes	38	Stuks
Totaal	620	Stuks

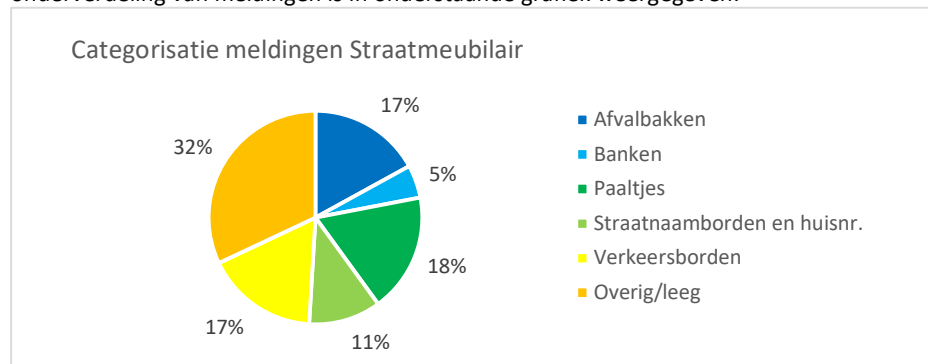
Bron: Beheersysteem Goirle (Peildatum: december 2022)

Huidige kwaliteit

Fixi-meldingen

In 2022 zijn er in totaal 434 meldingen binnengekomen met betrekking tot het straatmeubilair in Goirle. Fixi-meldingen zeggen niets over de technische staat van het straatmeubilair, maar geeft wel inzicht in de beleving vanuit de inwoners. Het grootste aantal meldingen over straatmeubilair in Goirle betreft paaltjes (77 stuks), verkeersborden (75 stuks) en afvalbakken (76 stuks). De onderverdeling van meldingen is in onderstaande grafiek weergegeven.

Fixi-meldingen gemeente Goirle 2022

Beeldkwaliteit

In 2022 is een kwaliteitsmeting uitgevoerd gebaseerd op basis van de beeldsystematiek van het CROW. De meetresultaten laten zien dat zowel op dagelijks onderhoud als technische staat het straatmeubilair aan het ambitieniveau van Goirle (B-kwaliteit) voldoet. Bij dagelijks onderhoud scoort 93,2% van de meetresultaten op het geldende ambitieniveau of hoger (A of A+ kwaliteit). Bij de technische staat is dit zelfs 97,6%.

Beleidskader en koppeling Omgevingsvisie

Vanuit de Omgevingsvisie Goirle is een viertal lagen benoemd welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. Het straatmeubilair draagt op de volgende manieren bij aan de volgende lagen van de omgevingsvisie:

Netwerklaag:

- Goirle wil een goed bereikbare gemeente zijn. We hebben aandacht voor duidelijke routes en goede vindbaarheid van voorzieningen en veilige looproutes richting scholen en schoolomgeving:
 - We zijn kritisch op het bijplaatsen van bebording om niet in een 'bordenwoud' terecht te komen en het voor de verkeersdeelnemer onnodig lastig te maken. We plaatsen alleen verkeersborden die juridisch noodzakelijk zijn.
- Om een prachtlandschap van de toekomst te worden en blijven, is het van belang om aandacht te hebben voor de bereikbaarheid en beleefbaarheid van de recreatie gebieden. Goirle wil als gemeente extensieve recreatie bevorderen door wandel- en fietsroutes op te zetten waarmee de natuur beleefd kan worden. Straatmeubilair zoals bebording en bankjes dragen hieraan bij. Het is van belang om duidelijk routes aan te geven en daarmee recreanten weg te houden van plekken waar recreatie niet gewenst is. Daarnaast bieden bankjes rustgelegenheid tijdens het wandelen.

Gebruikerslaag:

- Bewoners en gebruikers zijn degenen die dagelijks aanwezig zijn in de openbare ruimte en hierin leven. Daarom staan we open voor participatie, ideeën en initiatieven vanuit de samenleving.
- Het aangeven van een behoefte voor zitmogelijkheden in het buitengebied, bij parkgebieden en woongebieden is een mogelijkheid. Daarbij streeft de gemeente in verband met herkenbaarheid naar zoveel mogelijk uniformiteit van het meubilair, hier kan echter van af worden geweken als dit wenselijk is.
- Wanneer er afvalbakken worden verwijderd vanwege te weinig gebruik bieden we bewoners de mogelijkheid een afvalbak te adopteren. Daarbij houden bewoners de directe omgeving van een afvalbak schoon en wordt zwerfafval verwijderd. We stellen hiervoor participatiekaders op.
- Buitengebied Oost, HUB de Baars, Fokmast-Regte Heide en Oostplas bieden kansen om te ontwikkelen als (kleinschalig) recreatiegebied. We hebben aandacht voor de hoeveelheid en kwaliteit van de bebording, afvalbakken en banken in deze gebieden:
 - Elk jaar houden we een schoonmaakkronde voor de toeristische bebording, afvalbakken en banken in de natuurgebieden in Goirle.

- We inventariseren de hoeveelheid afvalbakken en banken in de buitengebieden en onderzoeken in hoeverre het nodig is om voorzieningen bij te plaatsen, vervangen of verwijderen om voldoende capaciteit te waarborgen.
- Op bedrijventerrein Tijvoort zijn lunchhubs aangelegd. Deze hubs stimuleren werknemers van de bedrijventerreinen om lunchpauzes buiten te houden in een natuurlijke omgeving. Deze lunchhubs zijn ook ingericht met het doel om de biodiversiteit verder te herstellen.
- Goirle wil een goed bereikbare en toegankelijke gemeente zijn voor iedereen. Daarbij zijn met name zitbanken en bebording van belang.
- Goed toeven is ook gezond ouder worden. Zoals veel andere gemeenten in Nederland vergrijsd Goirle. Het streven is dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig in de openbare ruimte kunnen verblijven en recreëren. Ontmoetingsplekken en rustpunten, maar ook een dementievriendelijke openbare ruimte zijn daarbij onmisbaar:
 - De gemeente zet in op voldoende rustpunten voor routes vanaf verzorgingstehuizen en wijken met veel ouderen naar voorzieningen als supermarkten en het centrum. Door te investeren in rustpunten wordt de wandelafstand voor ouderen en mensen met dementie vergroot. Daarbij worden eenvoudige en herkenbare banken gebruikt (moderne straatinrichting wordt vaak niet herkend als rustpunt) en bebording met een duidelijk contrast waardoor deze goed herkenbaar zijn.
 - We beschouwen de hoeveelheid zitbanken in de dorpscentra langs hoofdlooproutes en waarborgen om de 100 meter een zitbank en reinigen deze ten minste elk half jaar. Ook afvalbakken in de centra reinigen we met regelmaat.
- We willen de verblijfskwaliteit van de dorpscentra verbeteren. Voor onze eigen inwoners, maar ook om er een toeristisch verblijfsgebied van te ontwikkelen. Dat betekent dat we inzetten op ontmoetingsplekken in het centrum en hierbij aandacht hebben voor alle doelgroepen:
 - We hebben aandacht voor de directe omgeving van zitbanken. Naast dat de zitbank zelf schoon en heel moet zijn, geldt het ook dat de omgeving aantrekkelijk moet zijn. In veel gevallen wordt de zitbank anders niet of minder gebruikt.
 - We kijken waar in het centrum behoefte is aan ontmoetingsplekken en locaties waar reuring gewenst is (zoals in het centrum van Riel bij het gebied rond de kerk en het Dorpsplein en het Kloosterplein in Goirle) en stemmen hierop ook zitplekken en ontmoetingsplekken af.
 - We inventariseren de hoeveelheid afvalbakken en banken in de dorpscentra en onderzoeken in hoeverre het nodig is om voorzieningen bij te plaatsen, vervangen of verwijderen om voldoende capaciteit te waarborgen.
 - Beschadigde banken repareren we waar mogelijk, maar we erkennen wanneer een bank vervangen dient te worden.
 - Voor nieuwbouw geven we als uitgangspunt het gebruik van de standaard banken mee. Bij goede argumentatie kunnen we daarvan afwijken en geven we onszelf wat speelruimte.
 - In de dorpscentra gebruiken we herkenbare bebording met een hoog contrast. Zo maken we de dorpscentra goed vindbaar en creëren we een comfortabel gevoel voor degenen die er onbekend zijn.

Beheerstrategie

Het onderhoud aan het straatmeubilair is gericht op het hanteren van de beeldkwaliteitsambitie en het behouden van de functionaliteit van het straatmeubilair. Indien blijkt dat door middel van correct beheer en onderhoud de levensduur van een object niet meer kan worden verlengd, dan wordt het object vervangen. Goirle maakt geen gebruik van een eigen buitendienst en besteed het onderhoud uit. De beheerstrategie van het straatmeubilair is onder te verdelen in de volgende activiteiten:

Verzorgend onderhoud

Onder het verzorgend onderhoud worden activiteiten verstaan die van invloed zijn op de beeldkwaliteit van de objecten, en wordt uitgevoerd door het werkvoorzieningsschap. Het betreft het schoonmaken van de objecten. Het ledigen van afvalbakken valt ook onder het verzorgend onderhoud van het straatmeubilair.

Technisch onderhoud

Het technisch onderhoud zijn alle onderhoudsmaatregelen die zijn gericht op het verlengen van de levensduur van het object. Dit zijn maatregelen als controles, het rechtzetten van objecten en herstel van kleine schades. Het technisch onderhoud wordt uitbesteed bij het werkvoorzieningsschap. Machinaal onderhoud dat niet door het werkvoorzieningsschap uitgevoerd kan worden wordt bij een aannemer weggezet.

Vervanging

Zodra een object niet meer door middel van technisch onderhoud herstelt kan worden, dan dient het object te worden vervangen. Bij vervangingen en de aanleg van nieuw straatmeubilair in Goirle wordt gestreefd naar uniformiteit en herkenbaarheid, waarbij wel ruimte is voor initiatieven. De exacte vervangingsbehoefte van het straatmeubilair wordt bepaald aan de hand van de levensduur, de ontvangen meldingen van bijvoorbeeld inwoners, eigen waarnemingen en resultaten uit inspecties.

Financiën

Berekend benodigd budget

Aan de hand van de eerdergenoemde arealen en de GBI-kennisbank van Antea Group is er berekend welke kosten nodig zijn om het areaal straatmeubilair in Goirle te onderhouden, inclusief het ledigen van de afvalbakken. Paaltjes en fietsbeugels/fietsenstallingen zijn hierin niet meegenomen.

Prijzen zijn gebaseerd op een onderhoudsambitie van beeldkwaliteit B, geïndexeerd naar prijspeil juli 2022 en exclusief BTW. In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van deze benodigde jaarlijkse gemiddelde onderhouds- en vervangingsbudgetten.

	Budget
Verzorgend onderhoud	€ 78.500
Technisch onderhoud	€ 6.500
Vervangen	€ 33.000
Totaal	€ 118.000

Berekend benodigd budget

Er is jaarlijks een budget benodigd van **€ 118.000** voor het onderhoud en vervangen van straatmeubilair (exclusief paaltjes en fietsbeugels/fietsenstallingen) in Goirle. In de begroting 2023 is een budget voor straatmeubilair opgenomen van **€ 146.910**, inclusief het opruimen van hondenpoep. Of de begroting toereikend is kan pas bepaald worden zodra er een inventarisatie van het aantal paaltjes en fietsbeugels/fietsenstallingen heeft plaatsgevonden.

Actieplan

De volgende acties zijn van toepassing:

- Afspraken met betrekking tot het beheer en onderhoud van het straatmeubilair in Goirle vastleggen;
- Het volledig areaal en huidige kwaliteit van het straatmeubilair inzichtelijk krijgen;
- Waar mogelijk zetten we in op de reductie van het aantal afvalbakken;
- We kijken naar digitale vulgraadmetingen.

Afbakening

Dit productblad is gericht op het beheer en onderhoud van civieltechnische kunstwerken in Goirle. Dit product omvat de bruggen, duikers en tunnels in de gemeente. Kunstwerken die niet in het beheer zijn van gemeente Goirle zijn hierin niet meegenomen.

Areaal

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van een deel van de kunstwerken in beheer van gemeente Goirle. In januari 2023 heeft een inventarisatie plaatsgevonden van de civiele kunstwerken in Goirle. Aan de hand van deze inventarisatie is een nieuw inzicht vastgesteld van alle civiele kunstwerken in Goirle. De bruggen, duikers en tunnels zijn in dit productblad opgenomen. De areaalgegevens worden bijgehouden in beheersysteem iASSET. De locaties van de kunstwerken is voor het grotendeel in beeld. De staat van de kunstwerken is echter nog niet volledig en actueel inzichtelijk gemaakt.

Object	Areaal	Eenheid
Bruggen	27	Stuks
Duikers	2	Stuks
Fietstunnels	1	Stuks
Bewegingsobjecten	40	Stuks
Damwand	250	m ²
Totaal	70	Stuks

Bron: Inventarisatie civiele kunstwerken (april 2023)

Huidige kwaliteit

In 2020 zijn een deel van de kunstwerken in Goirle door Ingenieursbureau Westenberg B.V. geïnspecteerd. Geconcludeerd kan worden dat de geïnspecteerde kunstwerken zich over het algemeen in een redelijke tot goede staat van onderhoud bevinden.

Bij de houten kunstwerken is aantasting van de dekplanken of leuningdelen waargenomen. Deze zijn in 2022 vervangen. Een andere veel voorkomende schade is corrosie aan het leuningwerk. Dit kan verholpen worden door de conservering van het leuningwerk compleet te vervangen. Verder zijn er vier objecten waar herstel aan het metselwerk dient plaats te vinden. Eén brug is gerepareerd, één brug gaat mee in het bestemmingsplan van de Proeftuin. In 2023 zijn alle civiele kunstwerken geïnventariseerd. De inspectie van deze inventarisatie moet nog uitgevoerd worden.

Beleidskader en koppeling Omgevingsvisie

Vanuit de Omgevingsvisie Goirle is een viertal lagen benoemd welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. De civiele kunstwerken dragen op de volgende manieren bij aan de lagen van de omgevingsvisie:

Kwaliteitslaag:

- De gemeente Goirle heeft aandacht voor de landschappelijke inpassing van de civieltechnische kunstwerken. Dat betekent dat de kunstwerken waar mogelijk passen in het landschap en de directe leefomgeving (esthetisch aantrekkelijk).

Netwerklaag:

- Goirle heeft aandacht voor de toegankelijkheid van toeristische wandelroutes voor recreanten en inwoners. Bruggen zijn ook goed toegankelijk voor mindervaliden en ouderen.

Gebruikerslaag:

- Als inwoners ideeën hebben voor het verfraaien van een civieltechnisch kunstwerk, bijvoorbeeld middels een graffiti kunstwerk, dan beoordelen we dit initiatief en denken we mee. We staan open voor ideeën vanuit inwoners.
- Middels het onderhoud van de civieltechnische kunstwerken sturen we op een verzorgd, veilig en schoon aanzien voor bewoners en bezoekers.
- We hebben aandacht voor de uitstraling van kunstwerken in het buitengebied en langs recreatie routes.
- We zorgen dat gebruikers van civieltechnische kunstwerken zich veilig voelen in de omgeving van het kunstwerk, bijvoorbeeld door voldoende verlichting en het voorkomen van aanstootgevende en/of kwetsende graffiti of beplakking.
- Vanuit toegankelijkheid treedt de gemeente tijdig op voor het uitvoeren van klein onderhoud zoals het corrigeren van opstaande elementverharding, het schilderen van leuning omwille van zichtbaarheid en het reinigen van de objecten.

Milieulaag:

- In de toekomst hebben we aandacht voor het gebruik van duurzame materialen en beschouwen we mogelijkheden voor circulair materiaalgebruik bij (nieuwe) objecten.

Beheerstrategie

Verzorgend onderhoud

Het verzorgend onderhoud betreft het schoonhouden en reinigingen van civiele kunstwerken, zoals het verwijderen van graffiti en het verwijderen van zwerfafval en bladafval. Graffiti wordt enkel weggehaald als dit als kwetsend kan worden ervaren.

Groot onderhoud

Groot onderhoud betreft maatregelen als het bijwerken van de verharding, conservering van beton en het bijwerken van slijtlagen. Groot onderhoud wordt gedaan aan de hand van inspecties en de toestand van het kunstwerk. Voor groot onderhoud maakt de gemeente Goirle gebruik van aannemers. De gemeente zoekt afstemming met overige stakeholders op plannen zo goed mogelijk op elkaar aan te sluiten.

Vervanging

Als het civiel kunstwerk aan het einde van de levensduur is, en het niet meer instant gehouden kan worden door middel van groot onderhoud, wordt het kunstwerk vervangen. De vervangingsopgaves worden bepaald aan de hand van inspecties. Als blijkt dat een kunstwerk toe is aan vervanging dan wordt dit meegenomen in de meerjarenplanning. Alhoewel inspecties altijd

leidend zijn, wordt er in de meerjarenplanning rekening gehouden met de theoretische levensduur van objecten.

Inspectie en monitoring

Er kan schade ontstaan aan civiele kunstwerken door weersinvloeden, eventuele calamiteiten en dagelijks gebruik. Dit kan leiden tot gevaarlijke situaties. Daarom is het van belang dat er regelmatig wordt geïnspecteerd.

Financiën

Beschikbaar budget

De gemeente Goirle heeft jaarlijks een beschikbaar budget vastgesteld voor het beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken. In de onderstaande tabel zijn deze beschikbare budgetten weergegeven:

	Budget
Onderhoud	€ 55.330
Vervangen	-
Totaal	€ 55.330

Beschikbaar budget

Het beschikbare budget voor onderhoud van de civiele kunstwerken betreft **€ 55.330** per jaar. Er is geen jaarlijks vervangingsbudget beschikbaar.

Actieplan

De volgende acties staan komende planperiode op de planning:

- De inventarisatie van het areaal civiele kunstwerken uit 2023 zijn niet geheel meegenomen in dit productblad. De bruggen, duikers en tunnels zijn wel meegenomen; In een verdiepingsslag wordt de scope verder verbreed en geactualiseerd;
- Voor de periode 2022-2030 staan twee objecten ter vervanging gepland. Dit resulteert in gemiddelde onderhoudskosten (inclusief vervangingen) over een periode van 10 jaar van circa € 27.500 per jaar. Echter is dit wel afhankelijk van de resultaten die uit de technische inspectie komen;
- Beleidsplan opstellen;
- MJOP opstellen;
- Aan de hand van actuele inspectieresultaten en actualisatie arealen en beleidskaders een nieuwe beheerkostenberekening uitvoeren.

Afbakening

Dit productblad is gericht op het beheer en onderhoud van alle openbare verlichting in de gemeente Goirle. De openbare verlichting omvat de lichtmasten, lampen en armaturen in de gemeente, de ondergrondse kabels vallen onder het beheer van de netbeheerder. Verlichting van sportparken en verkeersregelinstallaties (VRI's) vallen ook buiten de scope en zijn niet meegenomen.

Areaal

In de onderstaande tabel is het beheerareaal voor het product openbare verlichting inzichtelijk gemaakt:

Object	Aantal	Eenheid
Lampen	6.197	Stuks
Armaturen	6.193	Stuks
Lichtmasten	5.977	Stuks

Bron: BPOVL gemeente Goirle (peildatum april 2020)

Huidige kwaliteit

De afgelopen jaren heeft de gemeente Goirle gewerkt aan het verbeteren van de algemene onderhoudsstaat van de openbare verlichting en verduurzaming van het areaal. Met een inventarisatie van eisen, wensen, ambitie en een analyse van het huidige areaal, kan het volgende worden geconcludeerd:

- De doelstelling om achterstallig onderhoud weg te werken is grotendeels gerealiseerd;
- Circa 60% van de OVL voldoet aan de NPR (Nederlandse Praktijkrichtlijn);
- Het blijkt dat ca. 4% (261 st) van de masten de afschrijvingstermijn van 40 jaar, resp. 25 jaar, hebben overschreden. Voor armaturen geldt dat ca. 10% (625 st) de afschrijvingstermijn van 25 jaar heeft overschreden;
- In de beleidsperiode tot en met 2025, zullen nog eens ca. 1% (77 st) van de masten en ca. 12% (741 st) van de armaturen de afschrijvingstermijn bereiken;
- Meldingen van burgers worden telefonisch of via Fixi aangenomen. Deze meldingen worden geregistreerd in het beheersysteem waarna de onderhoudsaannemer de storing verder afhandelt;
- In 2022 zijn er in totaal 333 meldingen binnengekomen bij Fixi over de OVL in Goirle. Het grootste deel hiervan, 203 meldingen, betreft kapotte lampen. In 22 gevallen betrof het een aanrijding tegen de lichtmast;
- Uit het onderzoek openbare ruimte 2023 blijkt dat vier op de vijf respondenten (79%) vinden dat er voldoende verlichting aanwezig is. Daarnaast geeft 75% van de respondenten aan (zeer) tevreden te zijn over het onderhoud van straatverlichting.

Beleidskader en koppeling Omgevingsvisie

Vanuit de Omgevingsvisie Goirle is een viertal lagen benoemd welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. De openbare verlichting draagt op de volgende manieren bij aan de lagen van de omgevingsvisie:

Kwaliteitslaag:

- In buitengebied Midden, dat wordt gekenmerkt door grote oppervlakte aan natuurgebied in de vorm van Regte Heide en Riels Laag, is de ambitie om in te zetten op een betere omgevingskwaliteit op het gebied van licht.
- Met betrekking tot donkergebieden stellen we een beleidsplan 'donker' op.
- We maken waar mogelijk gebruik van dynamische verlichting. We verlichten alleen als dit nodig is. Onnodige lichtvervuiling wordt zoveel mogelijk vermeden.

Netwerklaag:

- Licht op maat: verlichting is niet altijd en overal nodig. Waar het wel nodig is bekijken we wat de juiste plaats en het juiste moment is om de verlichting goed in te zetten. Dat betekent dat we uitgaan van locatie specifieke omstandigheden en behoeften.

Gebruikerslaag:

- Grote veranderingen in verlichting stemmen we af met bewoners.
- We staan open voor initiatieven en ideeën vanuit de samenleving, en denken hierin mee.
- In het buitengebied West en Oost hanteren we voor licht de standaard kwaliteitsnormering.
- Met betrekking tot beleving kijken we naar het type armatuur en lichtmast. De keuze om verlichting te dimmen of uit te schakelen is gebiedsafhankelijk. We nemen de mening van inwoners hierin mee.
- Goirle stelt een kwaliteitseis voor de kleur van het licht (lichttemperatuur), omdat deze in hoge mate de sfeer en beleving van de openbare ruimte bepaalt. Daarom hanteren we in de dorpscentra in beginsel overal een lichtkleur van 2700 – 3000 Kelvin (warmwit). Deze lichttemperatuur garandeert voor de mens een zo goed mogelijke herkenning van de natuurlijke kleuren van zijn omgeving (mensen, objecten, gebouwen), wat bijdraagt aan het gevoel van sociale veiligheid. Dit wordt uitgedrukt in een RA-waarde (kleurweergave-index) van hoger dan 80, wat wijst op een goede kleurweergave van de werkelijkheid.
- Verlichting kan bijdragen aan de overzichtelijkheid van een gebied, maar ook aan schijnveiligheid. De daadwerkelijke veiligheid hangt met name af van de mate van sociale controle. Zo kun je als gebruiker van de openbare ruimte van veraf zichtbaar zijn door aanwezige verlichting, maar heb je zelf weinig overzicht van de omgeving om je

heen. Als er dan weinig sociale controle aanwezig is dan bestaat de kans op schijnveiligheid. Goirle probeert schijnveiligheid zoveel mogelijk te voorkomen.

Milieulaag:

- Bij vervanging kijken we of de openbare verlichting die aanwezig is echt nodig is, en of er alternatieven beschikbaar zijn.

Beheerstrategie

Onderhoud

Onder onderhoud wordt verstaan het herstellen van incidentele schades en defecte onderdelen, schoonmaken, schouwen en het schilderen van masten. Het schilderen van (stalen) masten wordt op basis van inspectie uitgevoerd. Het onderhoud, projectmatige vervanging en nieuwbouw wordt met een raamovereenkomst door een aannemer uitgevoerd. De gemeente voert zelf de regie over de OVL. Dit operationeel beheer bestaat uit storingsmanagement, areaalmutaties, kostencontrole, toezicht en directievoering op het dagelijks onderhoud van de onderhoudsaannemer.

Vervanging

Naast het uitvoeren van het regulier onderhoud, zullen elk jaar een aantal lichtmasten en armaturen moeten worden vervangen omdat ze de maximale levensduur hebben bereikt.

Het aantal masten en/of armaturen dat moet worden vervangen, verschilt sterk per jaar. Dit komt omdat veel masten zijn geplaatst bij het woonrijp maken van woonwijken die in de loop der jaren zijn gebouwd en deze masten hierdoor tegelijk zijn afgeschreven. Dit zelfde geldt voor masten die bij inbreidingsplannen of reconstructies zijn geplaatst.

Het planmatig vervangen van masten en armaturen wordt uitgewerkt in een (her)verlichtingsplan. De afschrijftermijnen voor stalen masten is 40 jaar, aluminium masten 25 jaar en voor armaturen 25 jaar. Bij het werkelijke vervangen van de materialen wordt er ook gekeken naar storingsintensiteit, energieverbruik en of het object aan de richtlijn voldoet, het zogenaamde risico-gestuurd assetbeheer. Bij vervanging worden uitsluitend stalen masten toegepast. Er wordt geen groepsremplace uitgevoerd. Projectmatige vervanging en nieuwbouw wordt met een raamovereenkomst door een aannemer uitgevoerd.

Monitoring

Schouwen is het periodiek controleren van het functioneren van lampen. Het schouwen wordt uitgevoerd door de gemeente. Defecten worden genoteerd, op een later tijdstip gerepareerd en geregistreerd in het beheersysteem. Er worden geen periodieke controles en inspecties (elektro- en lichttechnisch) uitgevoerd.

Storingen en schade

Deze werkzaamheden rondom storingen en schade worden conform bestek door derden uitgevoerd. Defecten die gemeld worden via Fixi komen terecht bij de aannemer (Konings). De gemeente heeft een contract afgesloten met NODR voor het verhalen van schade.

Beheeruitgangspunten

De volgende beheeruitgangspunten zijn van toepassing:

- Bij nieuw te plaatsen OVL (uitbreiding en vervanging) wordt standaard dimbare ledverlichting met dimregime 2A toegepast;
- Nieuwe OVL wordt op basis van de NPR ontworpen. In bestaande situaties en bij vervanging kan de gemeente maximaal 10% afwijken van de NPR;
- De gemeentelijke wegcategorysering conform het verkeersstructuurplan en de functies van de weg (verkeer of verblijf), zijn leidend voor de verlichtingsklasse van de OVL;
- De gemeente streeft energiebesparing na. De doelstellingen vanuit het Energieakkoord worden als ambitie opgenomen. Er wordt ledverlichting in witte lichtkleur (4000K) voorgeschreven voor alle wegcategoryeën met als uitzondering de dorpscentra;
- De gemeente koopt collectief met gemeente Tilburg voor 100% groene stroom in;
- De gemeente verlicht alleen waar en wanneer dat nodig is. De gemeente probeert lichtvervuiling, strooilicht en lichthinder te voorkomen;
- De gemeente verlicht vrij liggende voet- en fietspaden alléén indien er geen verlichte alternatieve route beschikbaar is. Indien bij deze paden tóch verlichting aangebracht wordt, zal bij het lichtontwerp rekening gehouden worden met het voorkomen van schijnveiligheid;
- De gemeente kiest voor standaard mastmateriaal en armaturen;
- De armaturen worden in 25 jaar afgeschreven, stalen masten in 40 jaar, aluminium masten in 25 jaar;
- Nieuw toe te passen producten (lichtmasten en armaturen) voldoen aan het landelijk criterium voor duurzaam inkopen en hebben een CE-keurmerk;
- De OVL-installatie dient wat betreft installatietechnische veiligheid te voldoen aan de NEN 1010 en NEN 3140.

Financiën

Beschikbaar budget

De gemeente Goirle heeft jaarlijks een beschikbaar budget vastgesteld voor het beheer en onderhoud van de openbare verlichting en kabels binnen de gemeente. In de onderstaande tabel zijn deze beschikbare budgetten weergegeven:

	Budget
Klein- en verzorgend onderhoud	€ 243.963
Groot onderhoud	€ 141.450
Vervangen	€ 147.000
Totaal	€ 532.413

Beschikbaar budget

Actieplan

De volgende acties staan op de planning:

- Beleidsplan OVL definitief maken;
- Met betrekking tot donkergebieden stellen we een beleidsplan 'donker' op;
- Actualiseren van MJOP voor het vervangen van masten;
- De gemeente Goirle heeft de installatieverantwoordelijkheid nog niet georganiseerd en zal dit in de komende periode verder vormgeven;
- Uitvoeren schilderwerkzaamheden.

Afbakening

Dit productblad is gericht op het beheer en onderhoud van het openbaar groen en bomen in de gemeente Goirle. Hieronder vallen de bossen, bomen, cultureelrijke en natuurlijke beplantingen, hagen, gazons, natuurlijk groen en overige beplanting en grassen. Sportvelden zijn in dit productblad ook meegenomen. Bergingsvijvers vallen ook binnen de scope van dit productblad.

Areaal

In Goirle zijn in totaal ruim 19.000 bomen in beheer bij de gemeente. Daarnaast bezit gemeente Goirle meer dan 1 miljoen vierkante meter aan grassen, 291 duizend vierkante meter aan gazons en 264 duizend vierkante meter aan landschappelijke beplanting. Daarnaast is er zo'n 245.000 vierkante meter aan (bergings)vijvers aanwezig binnen de gemeente.

Object	Areaal	Eenheid
Bodembedekkende heesters	69.050	m ²
Boomspiegel	2.374	m ²
Bosplantsoen	144.417	m ²
Broekbos	13.603	m ²
Dierenweide	1.668	m ²
Gazon en stinsegazon	291.274	m ²
Heesters	42.895	m ²
Grassportveld	98.609	m ²
Hagen en blokhagen	21.093	m ²
Heide	954	m ²
Kunststofsportveld	40.290	m ²
Landschappelijke beplanting (incl. Bos)	263.935	m ²
Oevers	213.152	m ²
Rietlandschap	43.507	m ²
Grassen	1.042.388	m ²
Sloot	140.305	m ²
Speelterrein	5.703	m ²
Struikrozen	8.767	m ²
Trapveld	12.270	m ²
Vaste planten	4.114	m ²
(Bergings) vijver	244.774	m ²
Wadi	8.101	m ²
Wisselperken	25	m ²
Bomen	19.259	Stuks
Eindtotaal	2.713.269	m²

Bron: Beheersysteem Goirle (Peildatum: december 2022)

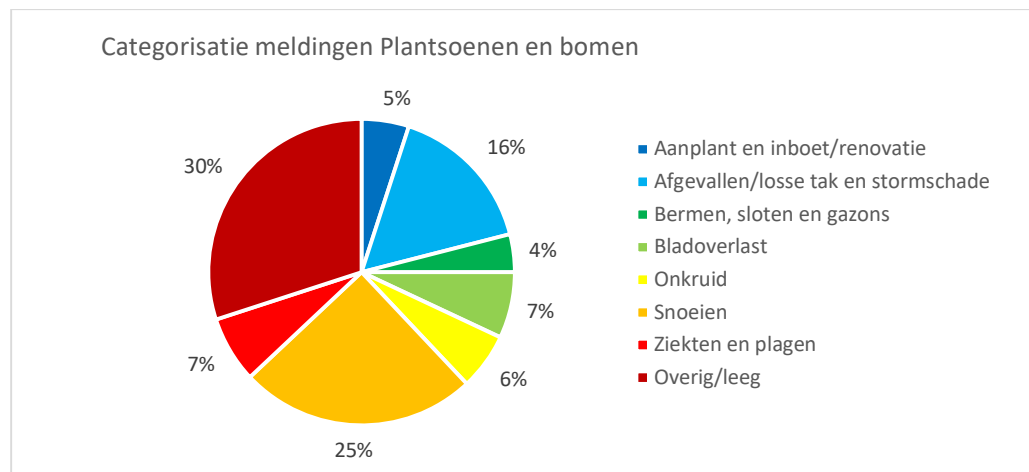
Huidige kwaliteit

In de afgelopen planperiode zijn ervaringen opgedaan waarbij groen onbedoeld verdwenen is. De volgende aandachtspunten zijn te benoemen:

- Het openbaar groen heeft te lijden gehad onder de klimaatveranderingen (met name aanhoudende droogte). Er is uitval en de gezondheid van met name bomen gaat achteruit;
- Er is een achterstand aanwezig met betrekking tot de herplantplicht van bomen, ter compensatie van de bomen die gekapt zijn. De komende periode is geld beschikbaar gesteld om de achterstand in te halen;
- Groen op particulier terrein is moeilijk in stand te houden;
- Groen maakt in de openbare ruimte soms plaats voor andere functies als parkeren of waterberging. Soms gaat dat goed samen, soms niet;
- Bij nieuwbouwwontwikkelingen wordt bestaand groen te gemakkelijk vervangen;
- Groenbeheer wordt door verschillende inwoners zeer wisselend ervaren en leidt soms tot klachten;
- Het onderhoud van landschappelijke beplantingen en bosgebieden heeft een achterstand opgelopen. De komende jaren moet een inhaalslag gemaakt worden om dat groen weer gezond en veilig te maken.

Fixi-meldingen

In 2022 zijn er in Goirle 882 meldingen met betrekking tot het openbaar groen binnengekomen. Met 25% gaat het grootste deel van de meldingen, 216 stuks, over het snoeien van het groen. 141 meldingen (16%) betreft stormschade en afvallen/losse takken. Daarnaast zijn in 2022 62 meldingen binnengekomen over bladoverlast, waarvan bijna 80% (48 meldingen) in de maanden oktober en november.

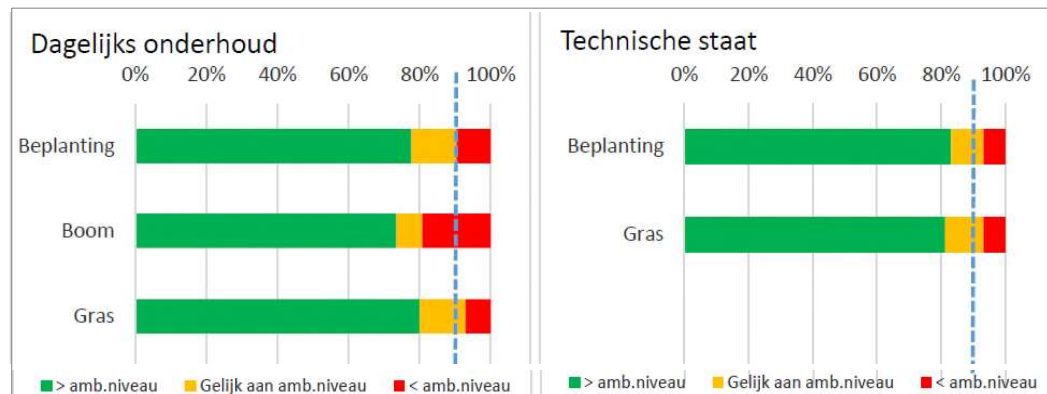

Fixi-meldingen gemeente Goirle 2022

Beeldkwaliteit

In 2022 is een kwaliteitsmeting uitgevoerd gebaseerd op basis van de beeldsystematiek van het CROW. Hierbij is onderscheid gemaakt in beplanting, bomen en gras. Beplanting en gras voldoen met het dagelijks onderhoud en technische staat aan het gewenste ambitieniveau van B-kwaliteit. Alleen de bomen voldoen met het dagelijks onderhoud niet aan het gewenste ambitieniveau van Goirle. Bij bomen scoort bij het dagelijks onderhoud 19,3% van de metingen lager dan het gewenst B-niveau. Er is sprake van waterlot en achterstallig onderhoud. Binnen het groen zijn grote verschillen zichtbaar. In totaal scoort 'onkruiden in beplanting' voor 20% onder het ambitieniveau van Goirle. Gazons laten gedurende het jaar bij 24% van de meetlocaties een te hoge graslengte zien.

Bron: Beeldkwaliteit gemeente Goirle Jaarrapportage 2022

Beleidskader en koppeling Omgevingsvisie

Vanuit de Omgevingsvisie Goirle is een viertal lagen benoemd welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. Het openbaar groen in Goirle draagt op de volgende manieren bij aan de lagen van de omgevingsvisie:

Kwaliteitslaag:

- We beheren het landschap vanuit het gebruik en zetten in op een sterke verbinding en overgang tussen het landschap en de dorpskernen:
 - In deze gebieden is speciale aandacht voor de typen en soorten groen die worden geplant. Bij aanplanting van nieuwe bomen hebben we aandacht voor een groene overgang tussen de groene landschapszijden en de toegang tot het dorp.
 - We streven naar open corridors vanuit het buitengebied naar de woonwijken om te zorgen voor luchtuitwisseling met de omgeving.
- We versterken boomstructuren en beschermen oude en monumentale bomen om cultuurhistorische elementen zoveel mogelijk te behouden en te versterken:
 - Waar mogelijk zetten we verharding rondom (grote) bomen om in groene bermen.
 - Bij nieuwe aanplant en vervanging zoeken we naar meer variatie in soorten, passend bij de omgeving.

- We brengen oude en monumentale bomen in beeld in het beheersysteem.
- We houden bestaand groen door snoeien en onderhoud zoveel mogelijk in stand.
- Voor nieuwbouwprojecten wordt een programma van eisen met soortenlijst opgesteld.
-
- We hebben aandacht voor de fauna in de buitengebieden en gaan experimenteren met donkergebieden en het afsluiten van gebieden voor recreatie in de avonden.
- We werken aan het verbeteren van de bodemkwaliteit: we verminderen de stikstofuitstoot, verbeteren het bodemleven en zorgen voor meer humus in de bodem door middel van compost en eventueel dierlijk mest.
- Cultuurhistorische elementen willen we behouden en de beleving daarvan wordt mogelijk versterkt. Bij noodzakelijk onderhoud en vervangingen wordt gekeken hoe de groenstructuur zo goed mogelijk blijft aansluiten bij het karakter van de wijk;
- Nieuwe (woningbouw)ontwikkelingen gaan uit van behoud en versterking van de groenstructuur om een 'dorps karakter' uit te stralen;
- Bestaand groen wordt zoveel mogelijk beschermd:
 - Op speciale plekken behoudt of krijgt het groen een extra accent door kleur, variatie of bijzondere vormen en soorten. Bijvoorbeeld in de dorpscentra, nabij winkelcentra of speciale gebouwen en ontmoetingsplekken.

Gebruikerslaag:

- We maken inwoners bewust van de positieve effecten van meer groen. Dit doen we door regelmatig te communiceren naar inwoners en ondernemers.
- We stellen een participatiebeleid op. Hierin gaan we aan de slag met kaders en uitgangspunten voor beheer van het groen door bewoners. Uitgangspunt is dat kapitaalvernietiging wordt voorkomen, participatie is niet vrijblijvend en voor groot onderhoud als snoeiwerkzaamheden bij bomen blijft de gemeente verantwoordelijk.
- De gemeente werkt met een diversiteit in kwaliteitsniveaus voor onderhoud en beheer: de gemeente levert de door de gemeente vastgestelde basiskwaliteit (CROW) en bewoners een plus wanneer ze dat willen.
 - In het participatiebeleid stellen we contracten en kaders op voor deze vorm van gezamenlijk beheren.
 - We bieden ruimte aan wijkinitiatieven: verminderen regeldruk initiatieven die bijdragen aan aantrekkelijk maken van de buurt: ontmoeting, vergroenen, moestuinen.
- Bedrijventerreinen worden een aantrekkelijke en klimaatadaptieve werkomgeving met onder andere sterke groenstructuren.
- Particulieren en ondernemers worden gestimuleerd om bij te dragen aan biodiversiteitsherstel en klimaatadaptatie.
- Bestaand openbaar groen wordt niet meer verkocht tenzij de gemeente daar zelf argumenten voor heeft. Bestaand openbaar groen wordt in principe ook niet verhuurd aan particulieren, tenzij er zwaarwegende argumenten voor zijn.
- We zetten in op de transformatie van bossen. Het omzetten van naaldhoutbossen naar loofhoutbossen is beter voor de biodiversiteit en het vasthouden van water. Waar mogelijk richten we bermen biodivers in door het inzaaien met kruidenrijke mengsels en/of ander maaibeheer.
 - We passen het maaibeleid aan, bijvoorbeeld door te kijken naar verschillende seizoenen en mozaïek- of sinusmaaien.

- We zorgen voor meer variëteit met gebiedseigen soorten.
- We verbeteren de verblijfskwaliteit van de dorpscentra van Goirle en Riel en woonwijken door het vergroenen van de openbare ruimte. We geven meer ruimte aan groene ontmoetingsplekken in woonwijken en rustpunten. Zo versterken we de groenstructuur en leefbaarheid in en rond woonkernen voor onze bewoners, verminderen hittestress en wateroverlast en bevorderen de biodiversiteit.
 - We bevorderen de verblijftijd in de openbare ruimte van de woonwijken door gebiedsgericht te werken en de invloed van groen op een bepaalde plek te beschouwen. Bij de aanleg van nieuw groen kijken we bijvoorbeeld welke maatschappelijke functie(s) hieraan toegekend kan worden (ontmoetingsplek/ biodiversiteit/ rustplek/ stiltegebied etc.). Aan de hand van het beoogde doel gaan we kijken naar de precieze inrichting en typologie van het groen. Zo schermen we bijvoorbeeld een speelplaats langs een rijbaan af met een haag of struiken i.v.m. veiligheid, maar hebben we ook oog voor de beschikbaarheid van groene ruimte waar kinderen vrij kunnen spelen.
 - Bij ontmoetingsplekken (bankjes/ picknicksets) zorgen we voor beschutting in de vorm van groen met een brede en dichte kroon, zodat inwoners ook op warme dagen comfortabel zijn en gebruik kunnen maken van het meubilair. We kijken naar de mogelijkheden voor aangenaam geurende beplanting.
 - We zetten in op vergroening van verhard oppervlak in de woonwijken en dorpscentra (horizontaal en verticaal) en zoeken actief naar kansen om dit te doen, bijvoorbeeld het vergroenen van elektriciteitshuisjes of groene daken opabri's. We vergroenen waar mogelijk boomspiegels. Ook gaan we kijken hoe we snipergroen kunnen vervangen door aaneengesloten groenvlakken.
 - Bij herontwikkeling van een gebied vervangen we zoveel mogelijk bestaande verharding door groen.
 - We hebben bij de plaatsing van nieuw groen aandacht voor een goede standplaats i.r.t. groei, beleving voor inwoners en bijdrage aan hittestress (droogtebestendige beplanting). We kijken bijvoorbeeld in het centrum naar typen groen waarvoor weinig mensen allergisch zijn en die weinig overlast veroorzaken.
 - We brengen de hittegevoelige plekken in beeld en maken een hitteplan om deze plekken aangenamer te maken.
- Kwaliteit is belangrijker dan kwantiteit bij de aanplant van bomen, heesters en planten.
- Pleinen, parken en plantsoenen dragen bij aan de vermindering van hittestress en worden zoveel mogelijk ingezet voor wateropvang en droogtebestrijding.

Milieulaag:

- We zetten in op groene, gezonde en toekomstbestendige wijken voor jong en oud. Vergroening draagt bij aan klimaatbestendigheid en het vergroten van de biodiversiteit.

Beheerstrategie

Verzorgend onderhoud

De activiteiten die tot het verzorgend onderhoud voor het groenbeheer behoren zijn onder andere maaien, snoeien en onkruidbestrijding. Ook het opnieuw aanbrengen van enkele vierkante meters beplanting of een enkele boom die door schade hersteld moet worden, evenals het toezicht en het reageren op klachten en meldingen vallen onder verzorgend onderhoud. Kenmerken van verzorgend onderhoud zijn redelijk frequent herhalende werkzaamheden die jaarlijks of meerdere malen per jaar terugkomen en die ten laste van de exploitatie worden gebracht. Overzicht van het onderhoud aan groen:

- Bomen: snoeien, dunnen, ziektebestrijding, inboeten.
- Gras: maaien, afvoeren maaisel, schoonhouden*, verwijderen overgroei, egaliseren en inzaaien, beregenen, bemesten.
- Beplanting: verwijderen overgroei of wortelopslag, schoonhouden*, snoeien/dunnen, bemesten, inboeten.
- Water: maaien en herstellen talud, uitmaaien sloot, verwerken maaisel, schoonhouden*.

** Betreft verwijderen van blad, onkruid en zwerfafval. Bij beplanting vinden pilots plaats om blad in beplanting te laten liggen. Bij gras wordt een proef gedaan met het mulchen van blad.*

Gemeente Goirle heeft geen eigen buitendienst. Het verzorgend onderhoud aan het openbaar groen, inclusief sportvelden, wordt uitbesteed aan het werkvoorzieningsschap. Werkzaamheden die machinaal uitgevoerd worden, en hierdoor niet worden gedaan door het werkvoorzieningsschap, zijn ondergebracht bij aannemers.

Het ruimen van zwerfafval op de sportvelden wordt tegen een vergoeding door de verenigingen zelf gedaan.

Technisch onderhoud

Onder technisch onderhoud vallen grotere, planmatige maatregelen met als doel de structurele achteruitgang van een object te vertragen en/of weer aan de gewenste richtlijnen te laten voldoen. De werkzaamheden zijn ingrijpend van aard en periodiek. Onder technisch onderhoud valt bijvoorbeeld een grootschalige snoeibeurt aan bomen. Technisch onderhoud wordt uitgevoerd door aannemers.

Vervangingen

Vervanging wordt pas toegepast als (technisch) onderhoud niet meer toereikend of niet meer efficiënt is. Bijvoorbeeld het verwijderen van een boom en herplanten met een nieuwe boom. Bij vervanging wordt het groen met nieuw groen vervangen waarbij de inrichting niet verandert. Bij beplanting en gras wordt een vervangingstermijn van 10 à 15 jaar aangehouden. Bij bomen geldt een globale vervangingstermijn van 40 à 50 jaar. Er kan van de vervangingstermijnen worden afgeweken als dit wenselijk is.

Monitoring

Er worden maandelijks op willekeurige plaatsen metingen uitgevoerd door Beheeraccent. Hierbij wordt gemonitord op B-niveau. Tevens wordt 2-jaarlijks gerapporteerd welke maatregelen zijn uitgevoerd. Die stand van zaken wordt gekoppeld aan de bestuursrapportage (BURAP). Halverwege de looptijd van dit beleid, dat is na 5 jaar, wordt er een tussenevaluatie gedaan. De raad wordt daarover geïnformeerd. Op dat moment wordt beslist of we op zelfde weg doorgaan, of bijsturing nodig is of dat prioriteiten worden bijgesteld.

Financiën

Beschikbaar budget

De gemeente Goirle heeft jaarlijks een beschikbaar budget vastgesteld voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen in de gemeente. In de onderstaande tabel zijn de beschikbare budgetten uit de begroting 2023 weergegeven:

	Budget
Verzorgend onderhoud	€ 82.438
Technisch onderhoud	€ 831.085
Groot onderhoud	€ 568.258
Totaal	€ 1.481.781

Beschikbaar budget

De beschikbare budgetten zijn exclusief onderhoud aan sportvelden, straatreiniging en evenementen. Vervangingsinvesteringen worden momenteel betaald vanuit de exploitatie onderhoud budgetten.

Berekend benodigd budget

Aan de hand van de eerdergenoemde arealen en de GBI-kennisbank van Antea Group is er berekend welke kosten nodig zijn om het openbaar groen in Goirle te onderhouden. In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van deze benodigde jaarlijkse gemiddelde onderhouds- en vervangingsbudgetten om het huidig areaal op het gestelde kwaliteitsniveau te beheren (exclusief sportvelden, straatreiniging en evenementen). De berekende budgetten zijn exclusief BTW.

	Budget
Verzorgend onderhoud	€ 479.000
Technisch onderhoud	€ 1.005.000
Vervangen	€ 555.000
Totaal	€ 2.039.000

Berekend benodigd budget

In totaal is er jaarlijks **€ 1.484.000** nodig voor het uitvoeren van het verzorgend en technisch onderhoud van het openbaar groen in Goirle. Daarnaast is er jaarlijks **€ 555.000** nodig voor het vervangen van openbaar groen en bomen. De daadwerkelijke vervangingskosten zijn afhankelijk van inspecties en de staat van het openbaar groen.

Als aandachtspunt moet hierbij worden meegegeven dat het onderhoud wordt uitgevoerd door Groen Xtra. Groen Xtra maakt gebruik van personeel met een afstand van de arbeidsmarkt. De meerkosten tussen het berekend benodigd budget en beschikbaar budget kan worden toegerekend aan de waarde voor de social return die ontstaat door deze personen in te zetten. Deze personen zullen immers het werk minder efficiënt uitvoeren dan een reguliere marktpartij.

Conclusie

Op basis van de berekening van het benodigd gemiddeld jaarlijks onderhoudsbudget van € **1.484.000** is het beschikbare budget van zo'n € **1.481.800** (exclusief onderhoud sportvelden, straatreiniging en evenementen) net niet toereikend. Voor vervangingen is jaarlijks een gemiddeld budget benodigd van € **555.000** om het openbaar groen te vervangen. In de begroting 2023 staan geen vervangingsinvesteringen opgenomen, deze worden betaald vanuit de exploitatie onderhoud budgetten.

Actieplan

De volgende acties staan op de planning:

- Beheerplannen verder uitwerken naar een meer ecologische, biodiverse en klimaatbestendige openbare ruimte (duurzaamheidsdoelstellingen);
- Aandacht voor inzet Groen Xtra in de toekomst, gezien er steeds minder personeel inzetbaar is;
- Achterstand van de herplantplicht voor bomen inhalen, ter compensatie van de bomen die gekapt zijn;
- Van Integraal (beelddoelstellingen) naar bouwteamovereenkomsten;
- Burgerparticipatie verder ontwikkelen;
- Contractmanagement op orde;
- Kapbeleid vereenvoudigen;
- Inzichtelijk maken locaties Aziatische duizendknoop en andere invasieve exoten (zowel flora als fauna);
- Opstellen uitvoeringsagenda groen;
- Aanpak opstellen voor herstel van biodiversiteit;
- Voor het product sportvoorzieningen wordt de komende periode een apart productblad opgesteld;
- Pilots doen voor (nieuwe) manieren van onderhoud die zorgen voor bodemverbetering en biodiversiteit, zoals beperkt bladruimen, werken met sluitende beplanting, niet meer schoffelen, etc.

Afbakening

De scope van dit productblad betreft enkel de formele speelvoorzieningen binnen de bebouwde kom. De bedrijventerreinen zijn buiten beschouwing gelaten omdat hier nadrukkelijk een andere bestemming dan wonen van toepassing is. Formele speelvoorzieningen betreffen speelplaatsen met een of meer speeltoestellen. Ook balspeelvelden met een voorziening als doelen of basketbalpalen behoren tot de formele speelplaatsen. Sportvelden vallen buiten de scope van dit productblad, deze zijn door middel van een sportbestek opgenomen in het productblad openbaar groen. Speelvelden zonder voorzieningen worden beschouwd als informele speelruimte. Deze zijn wel een waardevolle aanvulling op het totale speelareaal, maar zijn niet allemaal in de areaalgegevens opgenomen.

Areaal

De gemeente Goirle beheert binnen het product speelvoorzieningen haar speeltoestellen, spelaanleidingen en ondergronden. Dit speelareaal is opgenomen in het gemeentelijk beheersysteem. De volgende objecten zijn in beheer bij de gemeente:

Object	Areaal	Eenheid
Klimrek	8	Stuks
Duikelrek	15	Stuks
Bokspringpaal	1	Stuks
Kruipbuis	1	Stuks
Balans-element	14	Stuks
Stap-elementen	13	Stuks
Spelpaneel	1	Stuks
Zandbak	4	Stuks
Speelhuis	2	Stuks
Schommel	16	Stuks
Glijbaan	7	Stuks
Kabelbaan	2	Stuks
Draaitoestel	15	Stuks
Wiptoestel	53	Stuks
Speeltoestel combinatie	33	Stuks
Parcours	1	Stuks
Skatevoorziening	4	Stuks
Training toestel	3	Stuks
Sporttoestel	1	Stuks
Basket	5	Stuks
Doel	34	Stuks
Pannaveld	1	Stuks
Tafeltennistafel	6	Stuks
Zitelement	2	Stuks
Diverse/anders	24	Stuks
Veiligheidsondergronden	5.700	m ²

Bron: Gemeente Goirle - Objecten speeltoestellen (Peildatum: april 2023)

Huidige kwaliteit

De speelvoorzieningen in Goirle worden over het algemeen goed gewaardeerd. In de burgerpeiling (december 2021) blijkt dat 72% van de ondervraagden (zeer) tevreden is over de speelvoorzieningen, en 16% niet tevreden/ niet ontevreden is. Gemeente Goirle scoort hiermee hoger dan andere gemeenten, waar 66% (zeer) tevreden is.

Het aantal meldingen over speeltoestellen die via Fixi gedaan zijn betreft in totaal 29 meldingen in 2022. Het gaat dan vooral om meldingen over vandalisme of gebreken aan toestellen.

Beleidskader en koppeling Omgevingsvisie

Vanuit de Omgevingsvisie Goirle is een viertal lagen benoemd welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. De speelvoorzieningen in Goirle dragen op de volgende manieren bij aan de volgende lagen van de omgevingsvisie:

Netwerklaag:

- In huidig bebouwd gebied leggen we prioriteit bij onder andere groen, water en spelen. Dit kan ten koste gaan van ruimte voor de auto. Waar mogelijk vergroenen we verhard oppervlak en koppelen dit aan de mogelijkheid tot spelen en bewegen.
- We zorgen dat speelvoorzieningen goed en veilig bereikbaar zijn en hebben hiervoor aandacht bij herontwikkeling en aanleg. We leggen (in)formele speelplekken niet naast een drukke verkeersader en zorgen dat de plek ook vanaf een afstand goed zichtbaar is voor automobilisten.

Gebruikerslaag:

- Bij de aanleg of wijziging van speelplaatsen worden omwonenden, en met name kinderen, actief betrokken bij de inrichting en keuzes voor de speelplaats. We inventariseren de huidige beleving bij de aanleg of vervanging en bieden bewoners ruimte om waar mogelijk mee te denken. Daarbij staat veiligheid en kwaliteit van de speelvoorzieningen wel altijd voorop, en heeft de gemeente als verantwoordelijke partij de beslissende stem.
- Waar mogelijk krijgen bewoners een actieve rol in de communicatie met omwonenden, de sociale controle en het schoonhouden van de speelplaatsen.
- Kinderen spelen overal, niet alleen op de formele speelplaatsen maar ook op straat. De formele speelplekken worden door kinderen en jongeren vaak gebruikt als ontmoetingsplek en uitvalsbasis als ze elders niet terecht kunnen. We houden daarom rekening met multifunctionele (speel)ruimtes voor bewegen bij herinrichtingen en aanleg van nieuwe woonwijken.
- We willen het spelen in een groene omgeving bevorderen. We gaan niet alle gazons rondom de speeltuinen jaarrond strak maaien maar zetten in op gedifferentieerd maaibeheer. Gedifferentieerd maaibeheer heeft daarnaast een positieve impact op de biodiversiteit.
- We zetten in op inclusief spelen, de speelplaatsen zijn toegankelijk voor kinderen met een beperking en ouderen.

- Bij de inrichting, het beheer en het onderhoud van speelvoorzieningen houdt de gemeente zich aan het “Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen” en de wettelijke normen EN/NEN 1176 & 1177.
- We houden drie keer per jaar een functionele inspectie waarbij we controleren op functionaliteit en stabiliteit het toestel en gesteldheid van de ondergrond. Ook hier besteden we aandacht aan bodemvrijheid, oppervlakte-afwerking, blootliggende funderingen, scherpe randen, ontbrekende onderdelen en overmatige slijtage van bewegende onderdelen. Daarnaast houden we een jaarlijkse hoofdinspectie om het veiligheidsniveau van de speelvoorziening vast te stellen.
- We kijken bij de aanleg van speelvoorzieningen naar het type wijk (woonerven/ hofjes, jaren ‘80 wijken, nieuwbouw etc.) en beschouwen vanuit de ruimtelijke indeling wat er mogelijk is voor spelen. Zo zijn er bij hofjes vaak onoverzichtelijke en bochtige straten en helpt het om een plek te maken waar parkeren wordt uitgesloten en plek is voor een speeltoestellen en zitmeubilair. We zetten in op inrichten naar gebruik.
- Kinderen zijn verschillende typen buitenspelers, afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling. We zetten in op multifunctionele speelruimtes waarin we een hoeveelheid aan spelsoorten samenbrengen. Dit zijn bijvoorbeeld bewegingsspellen (rennen, klimmen, glijden, springen, fietsen etc.), constructiespellen (bouwen met zand, hout (hutten), blokken, stenen etc.), rollenspellen (huisjes en grotere open ruimtes), wedstrijden en ruimte voor rust/ ontmoeten.
- Bij speeltuinen kijken we waar het nodig is om aanvullende faciliteiten zoals een zitbankje of afvalbak bij te plaatsen. Bij speelvoorzieningen voor jonge kinderen is het gewenst om zitmeubilair te integreren bij de speeltuin.

Beheerstrategie

Verzorgend onderhoud

Verzorgend onderhoud is gericht op de instandhouding van de (beeld)kwaliteitsambitie voor de speelvoorzieningen en betreft maatregelen als het schoonhouden, ruimen van zwerfafval, papierprikken en bladblazen/-harken. Ook kleine (niet specialistische) reparaties vallen onder verzorgend onderhoud. Verzorgend onderhoud wordt uitgevoerd door het werkvoorzieningsschap of door de aannemer die de inspecties uitvoert.

Technisch onderhoud

Technisch onderhoud betreft maatregelen die de levensduur van de speelvoorzieningen verlengt. Dit zijn maatregelen als visuele, technische en functionele controles en het herstellen van toestellen en ondergronden.

Vervanging

Naast het verzorgend en technisch onderhoud, waarbij onder meer de meest urgente gebreken worden opgelost, bestaat beheer ook uit vervanging van versleten toestellen. Zo is er een overzicht waarin per jaar is aangegeven welke toestellen moeten worden vervangen omdat ze het einde van hun levensduur hebben bereikt (afgeschreven). Daarnaast volgt uit de inspectie de veiligheid van toestellen (heel en veilig) en de urgentie van de gebreken. De afschrijftermijn in combinatie met de daadwerkelijke staat van het toestel bepaalt of het moet worden verwijderd dan wel vervangen.

Door het ontbreken van een structureel vervangingsbudget, kunnen we afgeschreven toestellen in de toekomst niet vervangen. Sommige toestellen zijn langer behouden door toepassen van groot onderhoud (vervangen onderdelen). Hierdoor kon de levensduur worden verlengd.

Monitoring

Alle speelplaatsen worden vier keer per jaar door een onafhankelijke instantie geïnspecteerd op veiligheid en onderhoudsstaat. Hiermee is er ook inzicht in de kwaliteit van de speelplaatsen. Deze gegevens worden gebruikt voor het beheer van de speelplaatsen en toestellen.

Financiën

Beschikbaar budget

	Budget
Onderhoud	€ 30.000
Totaal	€ 30.000

Beschikbaar budget speelvoorzieningen

Voor het onderhoud van speelvoorzieningen is jaarlijks € 30.000 beschikbaar. Het berekend benodigd onderhoudsbudget voor de toestellen en veiligheidsondergronden betreft € 141.100 per jaar. Het huidige beschikbaar onderhoudsbudget is hiermee ontoereikend.

Berekend benodigd budget

In onderstaand tabel is een overzicht gegeven van de jaarlijkse gemiddelde berekende onderhoudskosten. Voor de vervangingskosten is het gemiddelde genomen van de totale vervangingswaarde over de periode 2023-2041. De vervangingskosten voor de speeltoestellen komen uit Playmapping. Voor de veiligheidsondergronden is gebruik gemaakt van de GBKennisbank. De daadwerkelijke vervangingskosten zijn afhankelijk van inspecties en de staat van de toestellen en veiligheidsondergronden. Prijzen zijn gebaseerd op een onderhoudsambitie van beeldkwaliteit B, exclusief BTW en geïndexeerd naar prijspeil juli 2022.

	Budget
Klein- en verzorgend onderhoud	€ 46.500
Groot onderhoud	€ 78.000
Vervangen	€ 69.700
Totaal	€ 194.200

Berekend benodigd budget toestellen

	Budget
Klein- en verzorgend onderhoud	€ 300
Groot onderhoud	€ 16.300
Vervangen	€ 8.200
Totaal	€ 24.800

Berekend benodigd budget veiligheidsondergronden per jaar (cyclisch)

Actieplan

De komende planperiode gaat de gemeente Goirle:

- In 2024 wordt het Speelbeleid geactualiseerd. In het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP) wordt inzichtelijk gemaakt wat er structureel nodig is voor de vervanging van speeltoestellen;
- We kijken naar mogelijkheden met betrekking tot spelroutes met QR-code of smarttechnologie;
- Vervanging, onderhoud en certificering van natuurlijke spelaanleidingen worden komende periode in beeld gebracht;
- Het in kaart brengen van actuele demografische gegevens (verdeling van leeftijdsgroepen over de gemeente);
- Voor het product sportvoorzieningen wordt de komende periode een apart productblad opgesteld;
- Het areaal speelvoorzieningen wordt verder op orde gebracht.

Afbakening

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling en transport van stedelijk water. Het productblad riolering en water omvat de rioleringen, persleidingen en gemalen in gemeente Goirle, inclusief bijbehorende randvoorzieningen.

Areaal

Voor het inzamelen en transporteren van het vrijkomende afval- en regenwater beschikken we als gemeente Goirle over een rioolstelsel met een totale lengte van circa 156 km en 13 rioolgemalen. Om er voor te zorgen dat tijdens extreme neerslag geen wateroverlast optreedt, is het rioolstelsel voorzien van riool overstorten en hemelwaterlozingspunten. Speciale rioolvoorzieningen (bijvoorbeeld bergbezinkbassins) beperken de vuiluitwerp van de riolering naar het oppervlaktewatersysteem. Het afvalwater in het buitengebied wordt ingezameld en verpompt via 36 km aan persleidingen.

Object	Areaal	Eenheid
Gemengde riolering	88	km
Vuilwater riolering	22	km
Hemelwater riolering	39	km
Persleidingen	36	km
Hoofdgemalen	13	stuks
Drukriolering	95	stuks
Randvoorzieningen	5	stuks
Kolken	10.055	stuks

Bron: Programma Water en Riolering 2021-2025

De duikers en uitstroomvoorzieningen zijn niet opgenomen in het bovenstaande overzicht. Deze objecten worden de komende beheerperiode geïnventariseerd.

Huidige kwaliteit

In de periode 2015-2019 verkeerde het vrijvervalriool in een goede toestand. Er is geen riolering in de gemeente Goirle die 60 jaar of ouder is. Daarnaast gaan in de komende periode de wijken met de oudste vrijvervalriolering op de schop.

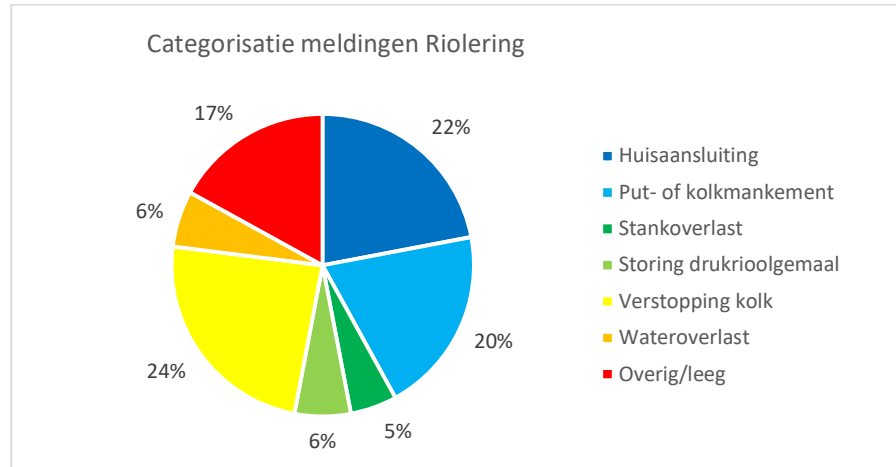
In 2019 is een klimaatstresstest uitgevoerd die de kwetsbaarheid van de gemeente Goirle voor extreme neerslag in beeld brengt. Resultaten uit de klimaatstresstest laten zien dat een aantal locaties in de gemeente gevoelig zijn voor wateroverlast. Verbetermaatregelen om de wateroverlast te verminderen worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma van het GRP (Gemeentelijke Rioleringsplan).

Fixi-meldingen

In 2022 zijn er 270 meldingen over riolering binnengekomen bij de gemeente. Het grootste deel hiervan betrof met 65 meldingen een verstopte kolk. Daarnaast zijn 60 meldingen

binnengekomen over de huisaansluiting, en nog eens 55 meldingen over put- of kolkmankementen. In onderstaande grafiek is de verdeling van meldingen weergegeven.

Fixi-meldingen gemeente Goirle 2022

Beleidskader en koppeling Omgevingsvisie

Vanuit de Omgevingsvisie Goirle is een viertal lagen benoemd welke kwaliteiten we als gemeente willen behouden en welke ontwikkelingen de ruimte krijgen. De riolering in Goirle draagt op de volgende manieren bij aan de lagen van de omgevingsvisie:

Kwaliteitslaag:

- We verbeteren de sponswerking van de bodem, met name in Buitengebied West ligt een opgave. We doen dit samen met agrariërs. We stimuleren agrariërs ook om natuurbeheer op te nemen in de bedrijfsvoering, bijvoorbeeld door watergangen te realiseren.
- In het buitengebied west willen we meer waterberging faciliteren. Samen met ondernemers en natuur-/ landschapsorganisaties verkennen we de mogelijkheden hiervoor.
- We verhogen de waterbeleving van dorpswateren. Het natuurlijke watersysteem geldt als ordeningskader en is van landschappelijk belang in de dorpen.
- We zorgen voor de bergings- en ontwateringsfunctie van het stedelijk oppervlaktewater.
- Bij nieuwe ontwikkelingen en herinrichting stellen we eisen voor waterberging.

Netwerklaag:

- Water op straat als gevolg van klimaatverandering komt vaker voor en zal geaccepteerd moeten worden.
- We zetten waar mogelijk pleinen, parken of plantsoenen in voor (tijdelijke) wateropvang.

Gebruikerslaag:

- We streven naar een openbare ruimte die schoon, heel, veilig en toegankelijk is. Bij (her)inrichting, renovatie en onderhoud van de openbare ruimte houden we de kwaliteit

van riolering op peil en verlengen we de (rest)levensduur. Dit doen we kostenefficiënt. Daarbij zijn duurzaamheid, klimaatrobustheid en biodiversiteit speerpunten, maar is ook een belangrijke rol weggelegd voor burgerparticipatie (op basis van de Omgevingsdialoog), communicatie en veiligheid.

- Bij grote herinrichting bevorderen we participatie en betrekken we bewoners. De gemeente faciliteert het proces, begeleidt de dialoog en bewaakt de randvoorwaarden.
- Inwoners van de gemeente Goirle zijn zich bewust van klimaatverandering en richten hun tuinen klimaatbestendig in. Natte voeten behoren hiermee tot de verleden tijd.
- We kijken hoe we wadi's multifunctioneel in kunnen zetten. Bijvoorbeeld door deze op het moment dat waterberging niet nodig is te gebruiken als speelveldje of buurttuin. Daarvoor maken we heldere afspraken bij de buurt en proberen we deze klimaatbestendig in te richten.

Milieulaag:

- We zetten in op een multifunctioneel en levenscyclusgericht rioleringsstelsel: gescheiden inzamelen hemelwater en stedelijk water. We zorgen voor een doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater, voorkomen ongewenste emissies/gezondheidsrisico's en beperken overlast voor de omgeving.
- We zorgen voor een doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater, beperken van het risico op wateroverlast, en dragen bij aan klimaatadaptatie. In combinatie met de reguliere onderhouds- en vervangingsmaatregelen streven we ernaar om het rioleringsstelsel en de bijbehorende openbare ruimte zoveel mogelijk klimaatbestendig in te richten.
- In het verlengde van energie hub (een gebied waar op grote schaal duurzame energie wordt opgewekt) de Baars ligt de kans voor een mix van energiebronnen in combinatie met waterberging.

Beheerstrategie

Verzorgend onderhoud

Onder het verzorgend onderhoud behoren maatregelen als het reinigen, inspecteren en onderhouden van de riolering, (pers)leidingen, kolken, gemalen en randvoorzieningen. Reparatie vindt met name plaats op basis van inspectieresultaten en op basis van klachten.

Bij de riolering, gemalen en randvoorzieningen wordt gebruik gemaakt van een ontzorgingscontract voor 15 jaar. De verantwoordelijke aannemer stuurt alles zelf aan, doet de reiniging, vervanging en meldingen vanuit inwoners.

Bij het kolkenonderhoud wordt er de komende tijd gewerkt richting een ontzorgingscontract.

Vervanging

Voor de vervanging van de riolering worden de volgende factoren afgewogen: inspecties, leeftijd, verloren berging en slechte afstroming en klimaatbestendigheid. Het vervangen van riolering valt binnen het ontzorgingscontract met de aannemer en wordt zoveel mogelijk samen met andere beheerdisciplines opgepakt.

Inspectie en monitoring

Met inspecties ontstaat er grip op de kwaliteit en worden onvolkomenheden tijdig waargenomen, zodat reparaties tijdig uit te voeren zijn. Hiermee wordt schade aan bovenliggende infrastructuur voorkomen. De werkzaamheden vallen binnen het ontzorgingscontract en worden door de aannemer opgepakt.

Beheeruitgangspunten

De volgende beheeruitgangspunten zijn van toepassing:

- We streven ernaar om het hemelwater zoveel als mogelijk bovengronds en zichtbaar te verwerken;
- We zamelen in principe het stedelijk afval- en hemelwater gescheiden in en scheiden zo de (schone en vuile) waterstromen;
- We betrekken de kenmerken en knelpunten van zowel het regionale (stroomgebiedsbenadering) als het stedelijke watersysteem in de omgang met hemelwater. We streven naar watersysteemherstel;
- Voor grondwaterbeschermingsgebieden volgen we het provinciaal beleid conform de gebiedsdossiers.
- We voldoen aan alle geldende wetten en beleidskaders, zoals de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), de Waterwet, de Wet milieubeheer, de Gemeentewet en de Algemene lozingenbesluiten;
- We weren de lozing van hemelwater afkomstig van inrichtingen op vuilwater riolering;
- We wentelen water- en waterbergingsopgaven niet af naar andere locaties/gebieden, tenzij dit doelmatig is;
- We hanteren de voorkeursvolgorde vasthouden-bergen-afvoeren voor de omgang met hemelwater: 1. Vasthouden: doorlatende goten, groene daken, infiltratie in terreinverlagingen in groen, enz.; 2. Bergen: overtollig hemelwater bergen we eerst in het stedelijk watersysteem; 3. Afvoeren: pas bij volledige benutting van de berging voeren we het overtollige hemelwater af naar het regionale watersysteem;
- We kiezen voor robuuste (zo min mogelijk onderhoudsgevoelige) oplossingen;
- We gaan doelmatig en maatschappelijk kostenbewust om met de aanleg en het toekomstig beheer en onderhoud van het watersysteem;
- We streven naar meer centrale, robuuste en goed te beheren rioolvoorzieningen;
- We streven naar grootschalige goed beheersbare infiltratievoorzieningen in openbaar gebied. Kleinschalige infiltratievoorzieningen worden na het einde van de levensduur niet hersteld.

Financiën

Beschikbaar budget

De gemeente Goirle heeft jaarlijks een beschikbaar budget vastgesteld voor het beheer en onderhoud aan riolering en water. In de onderstaande tabel zijn deze beschikbare budgetten weergegeven:

	Budget
Klein- en verzorgend onderhoud	€ 454.476
Groot onderhoud	€ 192.139
Vervangen	€ 1.400.000
Totaal	€ 2.046.615

Beschikbaar budget

Actieplan

De komende planperiode gaat de gemeente Goirle:

- De gegevensoutput van onder andere het grondwatermeetnet en inspecties verbeteren, zodat een betrouwbaardere analyse verricht kan worden;
- Het areaal duikers en uitstroomvoorzieningen wordt geïnventariseerd en geactualiseerd;
- Op basis van een geactualiseerd areaal wordt er een nieuwe beheerkostenberekening uitgevoerd;
- De beheerdata wordt GWSW conform vastgelegd binnen het beheersysteem;
- Up to date houden van de desbetreffende beheerdata;
- Actualiseren en opstellen MJOP;
- Uitvoering proces rondom het opstellen van beheerparagraaf en watertoets m.b.t. nieuwbouw projecten.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlenen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

E. ruud.vanhoek@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.